

מהלכי תורה

חלק (א) ב

מערכות ביאורים
ובירורים בש"ס, בשו"ע
אדה"ז, בחסידות,
בתורתו של משיח
ובגאולה ומשיח

ניתן להשיג:

בחנות ספרים 'ופרצת' בכפר חב"ד או בטל.
053.347.1893 - 054.450.0139 (שיחות וסמס)
03.696.5985 (שיחות בלבד)
בארה"ב: +1646.488.1352 (שיחות וסמס)
להערות והארות: mani7707701@gmail.com

•

עיצוב ועימוד:

שלום יצחק חיימוב | shalomic5783@gmail.com

בית לוי יצחק ישיבת חסידי חב"ד ליובאוויטש צפת

רח' ירושלים 17 • טל: 04-6821539 טלפקס: 04-6970810 ת.ד. 331
צפת • דואר אלקטרוני: ycchlz@gmail.com

ב"ה

אסרו חג הפסח ה'תשפ"ה

אמרו חז"ל "כל האומר דבר בשם אומרו (אמירה שמדגישה החידוש ד"אומרו") מביא גאולה לעולם". וההסברה בזה, שהחידוש בתורה ש"מחדשים ומגלים תעלומות חכמה שהיו כבושים בגולה" עד עתה" הוא עניין של גאולה (יצאה מהגלות) בתורה עצמה, וע"י הגאולה בתורה "מביא גאולה (גם) לעולם". אמנם, גאולה זו היא עדיין בזמן ומצב הגלות... אלא שעל-ידי-זה מזרזים וממהרים ומביאים את הגאולה האמיתית והשלימה
(משיחת ש"פ נשא תנש"א)

הנה תלמיד ישיבתנו החשוב והיקר הת' מנחם מענדל שי' איפרגון זוכה להוציא לאור קובץ, ובו אסף וליקט מבחר מאשר העלה על הכתב, חידושים וביאורים בסוגיות הש"ס, בחסידות ובענייני גאולה ומשיח, כאשר מקום מיוחד מוקדש לתורת כ"ק אד"ש מה"מ.

ביאורים אלו הם פרי עמלו גם בעת לימודיו בישיבתנו הק', ישיבת חסידי חב"ד ליובאוויטש בעיה"ק צפת ת"ו, וחלקם נתפרסמו בקובצי 'הערות התמימים ואנ"ש' ובספרי 'שערי ישיבה' היוצאים לאור בישיבתנו. נוכחתי לראות את יגיעתו הרבה בתלמודו, מתוך שקידה והתמדה, כפי דרישת רבותינו נשיאינו מתלמידי הישיבה (וכשיחת כ"ק אד"ש מה"מ הידועה, אשר זהו "עיקר עניינו של התלמיד" (לקר"ש ח"ד, הוספות, ט"ו-ח"י אלול).

חלק מביאורים אלו היו למראה עיניו של אבי מורי, ראש הישיבה, השליח הגה"ח הרב יוסף יצחק ווילשאנסקי ע"ה הכ"מ, והוא הביע את קורת רוחו מהם. ואף תכנן לתת את הסכמתו לספר.

רצונו הק' של כ"ק אד"ש מה"מ, כפי שביטא והדגיש בהזדמנויות רבות, הוא שכאז"א ימלא את החיוב (הל' ת"ת פ"ב ס"ב, אגה"ק סכ"ו) "לאפשא לה", "לחדש בתורה", ואף להעלות את הדברים על הכתב ולפרסמם בדפוס וברבים, וכלשונו הק' בנוגע לעניין זה (שיחת ש"פ במדבר וחה"ש תנש"א, בתרגום חופשי), אשר –

"כדאי לעודד ולזרז את כל אלו השייכים לחדש בתורה – ובתנאי שנלמדת ע"פ כללי התורה כפשוט – שאפילו אם אין הם בטוחים האם חידושיהם מכוונים לאמיתתה של תורה, הרי לא רק שלא יעכבו את עצמם מכתובת החידושים, אלא – ישתדלו לכתבם, ולפרסם זאת גם בדפוס (בקובץ מיוחד בפ"ע, או בקובץ הכולל חידושי תורה גם מאחרים), ולא רק בין חבריהם ותלמידיהם, אלא גם בין לומדי תורה בכלל... כיון שרואים בפועל, ומעשה רב, שע"ז מתוסף בגידול תורה ויאדיר, בחיות ותענוג בלימוד התורה".

תקוותי איתנה שקובץ זה יוסיף וירבה בע"ה בחיות ובתענוג בלימוד התורה בקרב הקוראים והלומדים. ויהי רצון, שעל ידי הוצאת קובץ זה לאור – בתוך ההוספה בלימוד התורה בחיות ובתענוג ובחידוש בתורה בכלל – נזכה תומ"י להתגלות כ"ק אד"ש מה"מ בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש.

יחי אדוננו מורינו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

מאיר שיחי' בן לאאמו"ר הרב יוסף יצחק ע"ה הכ"מ ווילשאנסקי
ראש הישיבה

יחי אדוננו מורינו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

הסכמה זו ניתנה (על חלק א') ומחדש גם על חלק ב'

בבני בינה

הקדמת היום בלחנו של הנה האלד והנעלה
הנחם אעצב לה' איפואן אלה עומד לבוץ'ו לאור
בינהו חידולו תורתו אל אסתרת קידולו, מיטין,
בה, בדי, פסחים, ביצה ולבד, ולאו יקבץ
לפני תורה".
ולפניו רבו אמתו ילד חילתו לאוויית
וישם לבן אל גמולתו חרוב חקאר ובדולת
ויפניו גמולתו אורו לעצמו תורה ולבדולת.

בבני טאט

היה פיאן כין.

Rabbi Shimon Meir Bitton
Chief Rabbi of Lod

הרב שמעון מאיר ביטון
הרב הראשי ללוד

היום הבהיר, י"א ניסן ה'תשפ"ו

ב"ה

הסכמה וברכה

בעזרת ה' יתברך

אחרי העיון בדברי הספר שלפנינו, הנקרא בשם "מהלכי תורה" - מערכת ביאורים ובירורים בש"ס ובחסידות, אשר חיברו התמים החשוב **מנחם מענדל אפרגון** שיח' יושב אוהלה של תורה, מבחירי התמימים בישיבתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, הנני להביע את הערכתי העמוקה על פרי עמלו.

לא באתי אלא לעורר ולהאיר כי ניכרת בדברים יגיעה אמיתית בעומקה של תורה, באופן של "לאסתכלא ביקרא דמלכא" התבוננות פנימית המבקשת לחדור אל עצם הסוגיא, לברר וללכלך דבר מתוך דבר, בדרך של שקלא וטריא ישרה ומיושבת. אין אלו רק חידושים הבאים בדרך אגב, אלא בניין מסודר של הבנה, הנמשך מקו מחשבה אחיד ושיטתי.

בכמה מקומות נראה החיבור היפה שבין גגלה דתורה לפנימיותה, כפי אשר הורונו רבותינו נשיאנו, ובפרט בתורת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, אשר הדגיש כי תכלית הלימוד היא לא רק ההשגה, אלא גם המשכת האור האלוקי בפועל ממש, עד שתהא התורה חודרת בשכל האדם ומתאחדת עמו בתכלית האחדות.

ונראה כי המחבר שואף לכך, לבאר עניינים באופן המביא לידי תפיסה והשגה, ומתוך כך גם לידי התעוררות בעבודת ה', בבחינת "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה". הדברים כתובים בלשון בהירה יחסית לעומקם, ומעידים על יישוב הדעת והעמקה הראויה לבן תורה ההולך ומתגדל.

וידוע מאמר כ"ק אדמו"ר כי חידושי תורה אמיתיים הם כאשר האדם מתייגע עד שמגיע לבחינת "יגעת ומצאת", שאז אין זו מציאה בעלמא, אלא גילוי של רובד עמוק יותר בתורה עצמה. ודומה כי ספר זה הוא בבחינת התחלה מבורכת בדרך זו.

תקוותי כי המחבר יוסיף בדרכו המבורכת, וימשיך להעמיק ולברר דברי אלוקים חיים, מתוך התקשרות לרבותינו והליכה בדרכי החסידות.

והיי רצון שדברי תורה אלו יהיו לאור המאיר לו ולרבים, ויפעלו תוספת חיות בלימוד התורה ובהפצת המעיינות חוצה, כהכנה קרובה לגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

בברכת התורה והחסידות,

שמעון מאיר ביטון
שמעון מאיר ביטון
הרב הראשי - לוד

שד"י דוד המלך 2 לוד. טלפון: 08-9224769 פקס: 08-9235552 דוא"ל: rabbi@mdlod.org.il

Rabbi Yosef Braun
Member of Beth Din
of Crown Heights

ב"ה

יוסף ישע' ברין

מד"א והבר הכד"צ
דק"ק שכונת קראון הייטס

ב"ה, יום ה' לסדר והחוננים לפני המשכן קדמה, ז"ך אייר, ה'תשפ"ו

מכתב ברכה

"בהדפסת ספרים חלוי' הגאולה, וכל ספר שיוצא לאור מקרב את הגאולה כמו שאמר שלמה המלך (קהלת יב, יב) עשות ספרים אין קץ, שהוא מזהיר לעשות ספרים הרבה, כי זה הטעם שעדיין אין קץ, שעדיין לא יצאו כל הספרים לאור" (הקדמת טוב וטעם ודעת תנינא לר"ש קלוגר)

הן בא לפנינו צורבא מרבנן, התמים הנעלה היושב באהלה של תורה, מנחם מענדל שי' אפרגון, וכידו מנחה טהורה, תכריך כתבים, פרי עמלו ויגיעתו אשר העלה על הכתב, ושמו נאה לו, "מהלכי תורה" על אשר צועד הוא במשעולי תורתנו הק' ובפרד"ס שלה, ובמהלכי הסדורים עובר בין המסכתות (קידושין, בבא מציעא, שבת, גיטין, בבא בתרא, כתובות, בבא קמא ופסחים) הנלמדות על הסדר בישיבות "תומכי תמימים ליובאוויטש".

וישמח לבי גם אני בראותי כי טוב פתר, ובעיון מעמיק סלל לו נתיבות ו"מהלכים", ותקע יתדות בסוגיות הש"ס שנלמדו בהיכל הישיבה, והראה כוחו בחידושים ופולפולים ישרים. וניכר מבין השיטין כי אף שמדובר בבחור צעיר לימים, הרי דעתו רחבה ויוקדת באהבת התורה, ואין דברי תורה מקבלים הערכה אלא לפי עמל התורה שבהם. והגדיל לעשות בהוסיפו נופך משלו בביאור תורת רבותינו נשיאינו - תורת חסידות חב"ד, וכן בביאור בכ"מ בשו"ע אדה"ז, ובתורתו של כ"ק אד"ש, ובהדגשה בעניני גאולה ומשיח.

ואמינא לפעלא טבא יישר חילו, ויזכה לראות ברכה בעמלו, ויוציא חיבורו לאור עולם, וכנ"ל - שע"ז יחדש מנחם לנחמנו, וימהר ויזרז קץ הגאולה האמיתית והשלמה, ותיכף ומיד ממש.

וע"ז באעה"ח

יוסף ישע' ברין

Kalman Meir Ber
The Chief Rabbi of Israel
President of the Chief Rabbinate Council

קלמן מאיר בר
הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית

בס"ד, י"א סיון תשפ"ו
5-1-141

מכתב ברכה

הבה"ח התמים **מנחם מגדל** הי"ו לבית **אפרגון** תלמיד בישיבת חסידי חב"ד בעיה"ק צפת, איותה נפשו להוציא לאור עולם קובץ חידושי תורה על סוגיות הש"ס ועליהם החנה כמה פירושים מענייני חסידות מתוך ציפיה לזכות לצמיחת "קרן דוד עבדו במהרה". רבותיו מעידים עליו שהוא עמל ומתייגע בתורה ושבתו והללו מקחו.

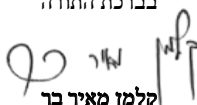
האדמו"ר הזקן בספרו שו"ע מביא בשם "חכמי האמת" שקיים חיוב "שכל נפש מישראל צריכה שתקיים כל התרי"ג מצוות במעשה דיבור ומחשבה" ומוסיף "ודיבור ומחשבה הוא לימוד הלכותיהן" (תלמוד תורה פ"א ס"ו ד') מדבריו עולה שחובת לימוד תורה אינה רק לשם ידיעת התורה אלא המטרה להבין את פירוש התרי"ג מצוות.

מי שהשכיל לעלות על הכתב את חידושי התורה מתחבר בכך עם תורת החיים. לימוד התורה הוא למעשה שלמותו וחיותו של האדם. וכפי שבאר הנצי"ב (בראשית ב', ד') עה"פ "ויהי האדם לנפש חיה" שלמילה חי ישנם שני מובנים, האחד המשמעות הנפוצה "חי ולא מת", והשני "חי ולא עצב". "והיינו שהוא בתכלית השלימות שאפשר באותה בריה". בעלי החיים הם חיים ולא מתים אולם האדם לא נקרא חי רק "באופן שנפש השכלי גם כן שלם עמו. ובלא זה אינו נקרא חי שהרי אינו בשלמות האדם והאדם מישראל שנוצר להיות בו נפש ישראל מרגיש בעבודת ה', לא מקרי חי אלא כאשר הוא בשלמות יצירתו" יעודו של אדם להוציא מן הכח אל הפועל את הכוחות הטמונים בו. ואכן המחבר זוכה בהוצאת חיבוריו להגיע לדרגה זו.

אברכו שבזכות לימוד התורה יגיע לדבקות הנפש ולדבקות בה'.

מברכו בכל לב
בברכת התורה

קלמן מאיר בר
הרב הראשי לישראל
נשיא מועצת הרבנות הראשית

ב"ה

לכבוד התמים העוסק בצילא דמהימנותא

מנחם מענדל שיחי' אפרגון

מבחירי תלמידי ישיבת תומכי תמימים המרכזית – 770

שלום וברכה,

הובאו לפניי מקצת מן הכתבים וחידושי התורה אשר חנך ה' בהם, ועברתי בין בתרי הדפים ושמחה רבה מילאה את לבי.

ניכר מתוך הדברים כי למרות גילו הצעיר, כותב השורות עמל בתורה בכל מרצו, והוגה בה בעיון ישר ובהבנה עמוקה. החידושים בסוגיות הש"ס בנויים בטוב טעם ודעת, ומעידים על כישרון ברוך, שקידה רבה, ורצון כביר לחתור אל אמתה של תורה – כראוי ל"תמים" הלומד ומחבר בין שני המאורות, נגלה דתורה ופנימיות התורה.

שמחתי לראות כיצד צומח בערוגת חסידות חב"ד אילן מבטיח שעתידי להוציא פירות מפוארים, וכי דבריו נכתבו מתוך ענווה ויראת שמים חסידית. הדפסת חידושים אלו בגיל כזה היא צעד מבורך, שיש בו כדי לחדד את הלימוד, לעורר קנאת סופרים ולהוסיף חיות בלימוד התורה אצל שאר חבריו התמימים שיחיו.

יהי רצון שיזכה לעלות מעלה מעלה במעלות התורה והחסידות, וילך מחיל אל חיל בלימוד הנגלה והחסידות מתוך בריאות הנכונה, שמחה והרחבת הדעת. חפץ ה' בידו יצלח להבין ולהשכיל, ללמוד וללמד, ולרוות רוב נחת חסידי להוריו שיחיו ולרבותיו, ולעשות נחת רוח לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

והנני המברכו בברכת התורה, ומאחל לו הצלחה רבה בלימודו ובהפצת המעיינות חוצה,

הרב ישעיהו הרצל רב העיר נוף הגליל

וחבר בית דין רבני חב"ד באה"ק

הקדמה

בשבח והודיה לה' יתברך הנני שמח להגיש לפני קהל חובבי התורה ולומדיה את הספר "מהלכי תורה חלק (א) ב".

ב"ה זכיתי ולאחר שהקובץ הקודם "מהלכי תורה" חלק א' התפרסם בריבוי מקומות קיבלתי ריבוי תגובות חיוביות והערות מיוחדות מת"ח גדולים.

(אציין לדוגמא את הרב הראשי לישראל הרב קלמן בר שליט"א (ולהלן מובאת הסכמתו), והרב הראשי הקודם הרב דוד לאו שליט"א, ועוד רבים וגדולים מראשי ישיבות ומרבנים מורי הוראה מחב"ד ומחוצה לה) ומבני הישיבות מחב"ד ומחוצה לה ומראשי ואברכי כולל ועוד ועוד.

ותודה לה' יתברך הנני זוכה שוב להגיש לכלל עם ישראל ובפרט לרבנן ותלמידיהון - ספר חדש המלא וגדוש בכמות ובאיכות בפילפולא דאורייתא בריבוי נושאים שונים ומגוונים.

וקראתי ספר זה בשם "מהלכי תורה" משום התוכן של ספר זה שמכיל חידושים ובאורים בסיגנון של מהלכים מסודרים ומפולפלים עם ריבוי שאלות ותשובות ראיות ודחיות, עד שבס"ד אשתדל להעמיד את הדברים על דיוקם, ובאמת זהו סגנון הלימוד שמקובל היום בישיבות חב"ד ובעוד ישיבות רבות.

ספר זה מכיל גם את החידושים וביאורים שכבר נדפסו בקובץ הקודם "מהלכי תורה ח"א" ולכן נקרא ספר זה בשם "מהלכי תורה חלק (א) ב", (עקב אשר (לשמחתי הרבה) לא נשארו בידי עוד קבצים.. ורבים ביקשו ממני לקבל את הקובץ הקודם אך אין בידי לתת עוד החלטתי להדפיס אותו שוב בספר זה).

(אציין שקובץ זה יצא בקשר עם פטירת סבי ר' ניסים בן ר' מאיר - אפרגון נלב"ע בעש"ק ש"פ ויקרא ו' ניסן בשעות הבוקר, ובקשר עם פטירת מורי ורבי ראש ישיבת חח"ל צפת הרה"ג הרה"ח הרב י"י ווילישאנסקי ז"ל שנלב"ע בש"פ תצווה ח' אדר

בשעות הצהריים.

ספר זה מוקדש אף הוא לע"נ, ויהי רצון שתעלה נשמתם בעילוי אחר עילוי עד העילוי דתחית המתים בגוף גשמי בגאולה האמיתית והשלימה).

הקובץ הקודם הכיל: חידושים וביאורים על רוב המסכתות אשר נלמדים בישיבות חב"ד לעיון ולגירסא. וסידרתם ע"פ סדר הדף של המסכתות שלמדתי במהלך המחזור שלי בישיבה קטנה תות"ל נתניה, ולאחמ"כ בישי"ג חח"ל צפת:

קידושין, בבא מציעא, שבת, גיטין, בבא בתרא. ונלוו עליהם אף חידושים וביאורים ע"פ סדר הדף על מסכתות: פסחים וביצה, אשר למדתי לגירסא במהלך שנים אלו. וכן ביאורים בחסידות, ובתורתו של כ"ק אד"ש מה"מ, ובגאולה ומשיח.

חלק נכבד מקובץ זה נדפס כבר בעבר בספר 'גביע מלך' (פילפולים והערות) ע"י הישיבה קטנה בנתניה. ו'בהערות התמימים ואנ"ש' ובספרי 'שערי ישיבה' שע"י ישיבת חח"ל צפת, ועברו את הגהותיהם של רבני וראשי הישיבה, (אך בקובץ הקודם עברו פילפולים והערות אלו עריכה חדשה והגהה נוספת מחדש, וכן הוספתי בקובץ הקודם גם פילפולים והערות חדשים שלא הודפסו כלל).

אך בספר זה שלפנינו הוספתי חידושים וביאורים (שלא נדפסו) על מס': כתובות, בבא קמא, וכן הוספתי ביאורים בשו"ע אדה"ז והוספתי עוד ביאורים נוספים על מס' פסחים, וביאורים חדשים בחסידות, ובתורתו של כ"ק אד"ש מה"מ¹.

1) ביטוי זה על הרבי כמלך המשיח נובע ומתחיל מדברי הרבי עצמו בכ"מ בשיחותיו הק' ובמענותיו החיובים בפירסום דבר זה לרבים, ועידודו בשער בת רבים למשך תקופה ארוכה את שירת הקודש "יחי אדונינו מורינו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד", וע"פ פסקי דין שנפסקו ע"י אלפי רבנים גדולים וגאוני עולם מחב"ד ומחוצה לה, ואכן גם התפרסמו ספרים רבים המבארים את דבר זה ע"פ דברי הרמב"ם בהלכות מלכים ובריבוי מקורות לזה מש"ס ופוסקים.

(כגון הספרים: "יחי המלך" "יחי המלך המשיח" להגאון הרשד"ב וולפא שליט"א, וספרים אלו גם נושאים הסכמות מגדולי עולם כגון הפוסקים הנודעים: הרב משה פיינשטיין, והרב עובדיה יוסף והרב מרדכי אליהו ועוד רבים).

ואף לאחר ג' תמוז התשנ"ד וודאי שדיברות קדשו לא שבו ריקם ואי"ז אלא ניסיון זמני כפי שמופיע בריבוי מקורות שעתיד להיות ניסיון כזה עם משיח לדוגמא במדרש רבה על רות (פרשה ה' סימן ו'), וראה גם פי' רש"י על דניאל יב' יב': "ר' ברכיה בשם ר' לוי: כגואל ראשון כך גואל אחרון, מה הגואל הראשון נגלה וחזר ונכסה מהן . . אף גואל אחרון נגלה להם וחזר ונכסה מהם", ועל מנת לתת למעיין בחיבור זה אשר אינו מכיר נושא זה ברצינות (ומן הסתם תמה על ביטוי זה שהנני מתבטא בו לאורך כל חיבורי) הוספתי קונטרס קצר (שנכתב ע"י אחד מידידי) בשם "כבר אנוש אתה" - שמהווה טעימה כללית מנושא זה ומבאר הטעם לכך שהרבי הינו מלך המשיח, ואף לאחר ג' תמוז התשנ"ד ע"פ דברי הרמב"ם ועוד מקורות רבים עיי"ש (וכן ראה שם בקצרה הטעם לביטוי אדמור שליט"א אף אחרי ג' תמוז התשנ"ד) ויש להאריך בנושאים אלו אך איכ"מ בספר זה.

וכן הוספתי תיקונים שונים (גם עקב ההערות שקיבלתי מכמה וכמה רבנים) בתוכן הקובץ הקודם הנדפס גם בספר זה ובנוסף לכך הדברים עברו עריכה והגהה נוספת וקיבלו פנים חדשות.

סיגנון הביאורים בחיבור זה הינו באחד מן השבעה אופנים:

א. דרכי בביאור פי' רש"י על הש"ס הינה שי' מיוחדת (ראה לדוגמא סי' ז' סי' יג' ועוד) ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ²: "וחילוק זה מודגש עוד יותר בפירוש רש"י פשוטו של ש"ס כדרכו בפירושו על התורה שמפרש פשוטו של מקרא³ - היינו לבאר את דברי רש"י בצורה פשוטה הקרובה אל הסברא הפשוטה וההגיונית של הנושא המדובר, ומהלך הסוגיה הפשוט, וכן המשמעות הלשונית הפשוטה.

ולאידך אי"ז סותר למה שכתוב בספר היום יום⁴: "אדמו"ר הזקן אמר פעם פירש"י על גמרא - פותח המוח ומגלה שכל עצמי", כי אכן רש"י מבאר את השכל של הדבר עצמו בפשטותו⁵ (ואף יתכן בזה גם הרבה עומק אך) ללא צורך בסברות חיצוניות או מחודשות (ודלא כאלה המעמיסים בפי' רש"י כל מיני סברות חיצוניות ומחודשות, שבאמת אינם קשורות למהלך הפשוט או ההבנה הפשוטה כפי שעולה מהסוגיה), וכפי שיראה המעיין בחיבור זה.

ב. חלק מן הביאורים הינם באופן של יישוב דברי המחבר או המפרש לשיטתו ע"פ מה שכתב במק"א (בין באותו ענין ובין (בענין אחר) והצגת העקביות שבדבריו, ולפי"ז אף ביאור כמה ענינים הצ"ע (ראה לדוגמא סי' כ"ז בביאור שי' הרשב"א בזכיה לקטן, סי' ל"ז בביאור שי' אדה"ז בגדר הפקר ועוד).

ג. חלק נוסף מן הביאורים הינם בשי' הדיוק בין בש"ס או בדברי מחבר מסוים או

ובדרך אגב ברצוני לציין דבר חשוב שאמור לעורר מחשבה אצל המעיין בספר זה: שעדיין לא בא לידי מקרה אחד שבו אדם לא הבין מדוע הרבי הינו מלך המשיח ותמיהתו נבעה מידיעה רחבה בנושאי משיח וגאולה, אלא בעיני ראיתי רק להיפך שכל האנשים עימם נפגשתי אף שידעו ריבוי תורה בנושאים שונים.

מ"מ בנושא זה לא מצאו ידיהם ורגליהם כלל ולכן לא זכו להבין את הטעם לכך עקב בורותם בנושא זה (ומ"מ העזו לחוות דיעות כוזבות נגד דברי הרבי עצמו, אך אחרי דיבורי עימם קיבלו דעתי וזכו לקבל קצת השגה בנושא זה) לכן אבקש מן המעיין בחיבור זה ועדיין אינו מכיר כלל נושא זה באמת שיעיין בקונטרס הנ"ל ע"מ שידע טעמו של דבר "וחברך חברה אית ליה" (ב"ב ל"ט, א).

(2) סה"מ מלוקט ו' ע' קיג' הערה 3 שם.

(3) ההדגשות הנ"ל אינם במקור.

(4) לכ"ק אד"ש מה"מ, ליום כט' שבט התש"ג.

(5) וכמובן שממילא פי' רש"י יכול להיות ואכן כך הוא מלא בעומק אך זה עומק פשוט של הדבר עצמו.

מפרש (ראה לדוגמא סי' כ"ד סי' ל"ט ועוד) וכפי שכותב כ"ק אד"ש מה"מ⁶ (תרגום חופשי): "הרי פשיטא שגם בתושבע"פ הלשון מדויק ביותר עד שיכולים להוציא מהלשון תילי תילים של ענינים.

אחד מגדולי החסידים ר' נחמיה דובראוונער מדייק בהלשון של הט"ז והמגן אברהם, ומוציא מזה ענין להלכה, ומכ"ש שצריך לדייק בש"ס⁷, (וכמובן לאחר הבאת הדיוק הנני משתדל לבאר את טעמו של המחבר או המפרש בטוב טעם ודעת).

ד. יש מן הביאורים אשר מחודשים הם: שע"פ מה שמצינו שכתב מחבר או מפרש אחר בענין מסוים כך י"ל בדעת המחבר או המפרש שעליו נסוב הדיון, או שכך יש לפרש הסוגיה עצמה ועפ"ז אבאר ענינים נוספים (ראה לדוגמא סי' י"א סי' ל"א ועוד).

ה. בחלק אחר בביאורים גם השתדלתי לשלב את הביאור ע"פ תורת הנגלה ותורת החסידות ביחד (ראה סי' ל"ט בסופו סי' י"ד ועוד) כי כידוע הרי זה תורה אחת וגוף אחד⁸ וכפי שיראה המעיין שאכן ע"י החיבור ביניהם נוצרת בהירות מיוחדת ותמונה מליאה של הדברים.

ו. אציין שיש קצת ביאורים שלא באתי לחדש בהם דבר, אלא רק להבהיר את הדברים ולחדדם, ולהביא מקורות ומקבילות להסברת הדבר יותר ממק"א (ראה לדוגמא סי' י"ד, סי' מ"ג ועוד).

ז. וכן ישנם גם מעט ביאורים בספר זה בחלק האגדה של הש"ס (ראה לדוגמא סי' ל"ג סי' ל"ד ועוד) וכידוע שיש חיוב בזה: "כל אחד מישראל מחוייב לחדש שכל חדש הן בהלכות הן באגדות הן בנגלה והן בנסתר"⁹.

והנה יוזמה זו של כתיבת חידו"ת ופירסומם ברבים מעורר עליה כ"ק אד"ש מה"מ רבות¹⁰ בשיחותיו ומענותיו וכפי שמצינו בש"פ יתרו התשמ"ח¹¹:

"כדאי ונכון ויש ויש צורך לעודד את אלה השייכים לחדש בתורה אשר גם אינם בטוחים לגמרי שחידושיהם מכוונים לאמיתתה של תורה, הנה לא זו בלבד שלא ימנעו מכתבתם אלא אדרבא ישתדלו לכותבם.

(6) לקו"ש חט"ז ע' 533.

(7) הדגשות אינם במקור.

(8) ראה שיחת כ"ד טבת ה'תשי"ב, וי"ט כסלו ה'תשט"ו.

(9) ראה תניא אגה"ק סכ"ו (קמה, א).

(10) סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 249 ואילך, סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 70.

(11) שם.

ויתירה מזה לפרסמם בדפוס (בקובץ מיוחד בפ"ע, או בקובץ הכולל גם חידושי תורה של אחרים), . . . וטעם הדבר – מכיון שרואים במוחש מעשה רב, שע"ז ניתוסף חיות ותענוג בלימוד התורה (הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לאחרים – קנאת סופרים תרבה חכמה) שזוהי הבחינה המאמתת את הצורך וההכרח שבדבר.

וכפי שמצינו גם בש"פ במדבר התנש"א¹²:

"כדאי לעודד ולזרז את כל אלו השייכים לחדש בתורה – ובתנאי שנלמדת ע"פ כללי התורה כפשוט – שאפילו אם אין הם בטוחים האם חידושיהם מכוונים לאמיתתה של תורה, הרי לא רק שלא יעכבו את עצמם מכתובת החידושים.

אלא – ישתדלו לכתבם, ולפרסם זאת גם בדפוס (בקובץ מיוחד בפ"ע, או בקובץ הכולל חידושי תורה גם מאחרים), ולא רק בין חבריהם ותלמידיהם, אלא גם בין לומדי תורה בכלל. . . כיון שרואים בפועל, ומעשה רב, שע"ז מתוסף ב"יגדיל תורה ויאדיר", בחיות ותענוג בלימוד התורה".

וכן בש"פ נשא התנש"א מדבר על מעלת חידו"ת וע"כ שע"ז מזרזים את ביאת המשיח: "אמרו חז"ל "כל האומר דבר בשם אומרו (אמירה שמדגישה החידוש ד"אומרו") מביא גאולה לעולם". וההסברה בזה, שהחידוש בתורה ש"מחדשים ומגלים תעלומות חכמה שהיו כבושים "בגולה" עד עתה", הוא עניין של גאולה (יציאה מהגלות) בתורה עצמה, וע"י הגאולה בתורה "מביא גאולה (גם) לעולם". אמנם, גאולה זו היא עדיין בזמן ומצב הגלות. . . אלא שעל ידי זה מזרזים וממהירים ומביאים את הגאולה האמיתית והשלמה".

ואכן מודה אני לה' יתברך על הזכות הגדולה שזיכני להיות בישיבות חב"ד שתחת נשיאותו של כ"ק אד"ש מה"מ ולקיים את הוראתו הק' בכלל, וכן את קיום הוראתו בדבר כתיבת חידו"ת ופירסומם.

וכן אני מודה לה' יתברך שזיכני לכתוב את חידושי אלו בכלל מקצועות התורה הקיימים וע"כ הנני זוכה לקיים את דברי אדה"ז בתניא (הוזכר לעיל וש"נ): "כל אחד מישראל מחוייב לחדש שכל חדש הן בהלכות הן באגדות הן בנגלה והן בנסתר".

וראוי לציין שב"ה יוזמה זו (של כתיבת חידו"ת ופירסומם) פורה היא מאוד בישיבות חב"ד והכוללים ואף קיימת גם בקהילות חב"ד, ועד היום הודפסו רבבות של קבצים וספרים מלאים בחידו"ת של התמימים ואנ"ש.

אך הנה מצינו גם התיחסות מיוחדת מכ"ק אד"ש מה"מ לתמים שהעלה את חידושו כספר בפ"ע למכבש הדפוס:

(12) סה"ש תשנ"א ח"ב ע' 561 ואילך.

בשנת תשמ"ח¹³ הת' נח שמחה פאקס הוציא את ספר החידושים שלו 'שמחת מלך' על הרמב"ם בהיותו בן עשרים, וזכה לקבל מענות מיוחדים מכ"ק אד"ש מה"מ ונציין חלקם¹⁴:

מענה א': "הסכמה וברכה אזכיר עה"צ".

מענה ב': "גורם נחת רוח רב ובפרט שעתה הזמן דמוסיף מוסיפין לו וכו' אזכיר עה"צ".

מענה ג': "כן יבשר בשורות טובות גם לעתיד לבוא, אזכיר עה"צ".

מענה ד': "גורם נחת רוח וירבה חילי לאורייתא, אזכיר עה"צ".

ואף בציטוטים הנ"ל מש"פ יתרו התשמ"ח ובמדבר התנש"א מצינו פירוט על הוצאת חידו"ת באופן מיוחד בפ"ע: "הרי לא רק שלא יעכבו את עצמם מכתובת החידושים, אלא – ישתדלו לכתבם, ולפרסם זאת גם בדפוס (בקובץ מיוחד בפ"ע¹⁵, או בקובץ הכולל חידושי תורה גם מאחרים)".

ולאחר שראיתי את דברי כ"ק אד"ש מה"מ הן במענות והן בשיחה הנ"ל (ולאחר יעוץ והכוונה (וכן הגהה תוכנית של רוב הקובץ הקודם) ע"י ה"עשה לך רב" שלי ראש ישיבת חח"ל צפת וסניפיה הרה"ג הרה"ח הרב י"י ווילישאנסקי ז"ל) גמלה בליבי ההחלטה בשנה שעברה להוציא את הקובץ הקודם "מהלכי תורה" חלק א'.

וב"ה החלטתי לאחר בקשת ברכה מכ"ק אד"ש מה"מ באג"ק, להביא גם השנה את ספר זה מהלכי תורה חלק (א) וב', לכ"ק אד"ש מה"מ לרגל יום הולדתו הקכ"ד והכניסה לשנת קכ"ה ביא' ניסן, ולכן מצורף בתחילת קובץ זה שיחת יא' ניסן התנש"א, אשר עוסקת בבאור ענינו של "ממוצע המחבר".

אציין שספר זה התעכב אך יוצא בסמיכות לחג השבועות "חג מתן תורתנו" ובהשגחה פרטית כמות הסימנים (- הפילפולים) בספר זה היא מ"ט, והרי זה כנגד מ"ט ימי הספירה שהם ההכנה לקבלת התורה.

וכאן המקום להודות לאבי היקר: הרב אבישי אליהו שי' ר"י ישיבת 'דרכי תמימים תל אביב', ולאמי היקרה: תמר שולמית שתחי'.

(13) וכן גם מצינו שכ"ק אד"ש מה"מ כותב להרה"ג הרב יצחק רייטפורט על סיפרו (שכתבו בהיותו בחור והוציאו לרגל נישואיו): "זה זמן רב אשר ראיתי והתבוננתי בשקידתו והתמדתו בלימוד התורה, שם לילות כימים ומוסיף מזמן לזמן".

(14) נדפסו בתחילת הספר, ללא תאריכים.

(15) ההדגשה אינה במקור.

על השקעתם הרבה בחינוכי על אהבת התורה, ויראת שמים, והתקשרות רבה לכ"ק אד"ש מה"מ בכל הענינים, ובפרט בעניני משיח וגאולה, ופירסום הנבואה "הנה זה משיח בא"¹⁶, וניסי הגאולה האמיתית והשלימה¹⁷.

וברצוני להודות גם לכל צוות הישיבה בנתניה הרמים והמשפיעים על החינוך החסידי ועל 'הקאך' המיוחד בלימוד התורה. ובפרט: לרב ישראל יהודה שי' אלפנביין (אשר היום הינו ר"מ בשי"ג בצפת) ולראש הישיבה הרב משה שי' אורנשטיין.

וכן תודה עמוקה גם לכל צוות הישיבה הרמים והמשפיעים בישיבות: חח"ל חיפה ובישיבת חח"ל נוף הגליל, ובפרט לצוות ישיבת חח"ל צפת: על החינוך החסידי, והקניית דרכי לימוד התורה, מתוך התקשרות ללא גבולות לכ"ק אד"ש מה"מ, ועל עזרתם בהגהת תוכן הקובץ הקודם.

ובפרט: לראש הישיבה מורי ורבי הרה"ג הרה"ח הרב י"י ווילישאנסקי ז"ל, אשר יעץ לי ועזר לי בכל ענין גשמי או רוחני, והראה לי מודל לחיקוי של חסיד אמיתי, בעל מידות טובות, ואהבת ישראל עצומה, יראת שמים, אהבה לתורה, ובפרט לתורת כ"ק אד"ש מה"מ, והתקשרות לרבי יחודית במינה.

(ואכן בקובץ הקודם בא שער על שמו "שער זכרון יוסף יצחק" (ונדפס גם בסוף ספר זה) המכיל פילפול שלו בגדרי שליחות אשר כתבתי לו מזכרוני בהיותי בשיעור א' מתוך שיעור כללי שנמסר בישיבה (ואכן אהב את הדברים ב"ה אם כי הוסיף עליהם אח"כ), ולאחמ"כ עבר את הגהתו ועריכת מערכת פילפולים התשפ"ג (אשר ב"ה זכיתי להיות מחבריה) ויצא לאור בספר שערי ישיבה חכ"ב).

וכן תודתי לנתונה להנהלת הישיבה ב770 (ששם אני לומד כיום ב"ה בתור תמים בקבוצה) "בית משיח"¹⁸ ובראשם: לראש הישיבה הרב שניאור זלמן הלוי שי' לבקובסקי על השעורים הכללים המיוחדים, ועל הדיונים הנרחבים איתו בחלק נכבד מתוכן ספר זה.

ולרב שלום דוד שי' גייסינסקי (נו"נ בישיבת תומכי תמימים המרכזית ב-770) אשר ישב עימי חודשים רבים ע"מ לחקור ולדון ולהגיה את רוב תוכן ספר זה.

ולרב יעקב קאפיל שי' גולדברג (נו"נ בישיבת תומכי תמימים המרכזית 770 וראש ישיבת קול יעקב יהודה - הדר התורה) אשר דנתי עימו רבות בתוכן ספר זה ובפרט

(16) ראה ד"מ ש"פ שופטים אות יא' התנש"א.

(17) רא ד"מ וישב אות יב'.

(18) ראה קונטרס בענין מקדש מעט זה בית רבינו שבבל (לכ"ק אד"ש מה"מ) אותיות ה' ו' ז' ובהערה 92 (וראה גם לעיל הערה 1 וש"נ).

בשערים: תורתו של משיח, וביאורים בשו"ע אדה"ז.

וכן לרב מאיר שלמה שי' ברנשטיין (נו"נ בשיבת תומכי תמימים המרכזית 770) על הדיונים הרבים בתוכן ספר זה ובפרט בענינים הנידונים בשער בבא קמא (שזו המסכת הנלמדת בשיבות חב"ד השנה).

וכן לרב מיכאל חנוך גאלאמב (משפיע בשיבת תומכי תמימים המרכזית 770 ומח"ס וקבצים רבים בכמות ובאיכות בכתבי חסידות חב"ד) על עזרתו הרבה בהגהת הביאורים הנמצאים בשער חסידות.

וכן ברצוני להודות לרבנים הגאונים שהואילו בטובם לשבת (וחלקם אף עימי ביחד למשך זמן רב) וללמוד את ספר זה על מנת לתת את הסכמתם ואפרטם לפי סדר קבלת ההסכמות:

הרה"ג הרב מאיר שי' ווילישאנסקי ר"י חח"ל צפת וסניפיה (בשם אביו הרה"ג הרב י"י ווילישאנסקי ז"ל שהגיה את רוב הקובץ הקודם).

הרה"ג הרב בנימין שי' כהן (קרוב משפחתי) דיין ומו"צ בבית הוראה בכפר חב"ד ומח"ס שו"ת שושנת בנימין, הרה"ג הרב שמעון מאיר שי' ביטון הרב הראשי ללוד.

הרה"ג הרב יוסף ישעיה שי' ברוין מד"א דקראון הייטס, הרה"ג הרב קלמן מאיר שי' בר, הרב הראשי לישראל ונשיא מועצת הרבנות הראשית ומח"ס מעשה רקם והרה"ג הרב ישעיהו שי' הרצל הרב הראשי של נוף הגליל וחבר בי"ד רבני חב"ד באה"ק ומח"ס פרדס ישעיהו (על התורה ושו"ת).

ובהזדמנות זו אבקש מקהל הקוראים בספר זה: שהרי כידוע אפילו דוד המלך אמר בתהילים¹⁹: "שגיאות מי יבין מנסתרות נקני", וכפי שכתב הרד"ק²⁰: "כי השגיאות מי יבין, כי אין אדם שיבין וידע הכל, כי במקומות ישגה ויהיה הדבר נסתר מעיניו".

ולכן אבקש מקהל הקוראים שבאם נפלה איזה טעות בקובץ זה בין בתוכן או בעריכה, אשר יועילו נא לפנות אלי, או לשלוח אלי לכתובת המייל שלי:

mani7707701@gmail.com

ואסיים בבקשה ותחינה לבורא עולם שאזכה להיות חסיד אמיתי ירא שמיים ולמדן ובטל בכל גופי ורוחי לכ"ק אד"ש מה"מ.

ושאזכה לקיים את הוראתו זו של כ"ק אד"ש מה"מ בדבר כתיבת חידו"ת ופירסומם

(19) פרק יט' פסוק ג'.

(20) ד"ה "שגיאות".

פעמים נוספות ולכתוב עוד ספרים רבים, וכן שאזכה שספר זה (והבאים אחריו) יתקבל אצל כלל עם ישראל ויזכה את הרבים בהוספת חיות ותענוג בלימוד התורה, ובתוכן המיוחד והחדשני של ספר זה.

תקוותי איתנה שספר זה אכן ימלא את מטרותיו כפי המבואר בשיחות והמענות הק':

א. גרימת נחת רוח מרובה לכ"ק אד"ש מה"מ (ראה במענות הנ"ל).

ב. "יגדיל תורה ויאדיר" עם חיות ותענוג אצל הכותב, ואף ליצור התעוררות אצל הקוראים באופן של "קנאת סופרים תרבה חכמה" (ראה בשיחת ש"פ במדבר התנש"א הנ"ל).

ג. שלילת הטענה שחסידי חב"ד עסוקים בהפצת המעיינות אך אינם לומדים כראוי (ראה שיחת ש"פ משפטים תשמ"ד).

ד. הבאת הגאולה האמיתית והשלימה ושמיעת החידוש "של תורה חדשה מאתי תצא" מכ"ק אד"ש מה"מ (ראה בשיחת ש"פ נשא התנש"א הנ"ל).

בברכה:

הת' מנחם מענדל שי" אפרגון 770 "בית משיח"²¹.

תוכן עניינים

שער דבר מלכות

ד"מ י"א ניסן התנש"א - ברכה לאנ"ש שיחיו שבירכו אותו 37

שער השי"ס

שער קידושין

סי' א' < דין התפשטות בקידושין 55

יביא דברי הגמ' שאי אפשר לקדש חצי אשה / יביא את דברי רש"י בטעם לכך שאין שייך קידושין כאן / יביא קושית התוס' רי"ד / יביא ביאור התוס' רי"ד / יביא ביאור האבנ"מ יביא ביאור הגרש"ש בתוס' רי"ד / יביא ב' אופנים משיחת יב' תמוז תשי"י / לפי"ז יתלה את ביאור התוס' רי"ד כאופן הב' / יתלה את ביאור האבנ"מ כאופן א'

סי' ב' < מלקות כתוספת לנידוי 59

יביא דברי הגמ' שרב מנגיד המצער שלוחא דרבנן / יביא פי' רש"י שמדובר במכה שליח ביי"ד / יביא קושית הרשב"א מה החידוש בחיוב מלקות / מקדים דברי הכסף משנה שאכן

יש מלקות כתוספת לנידוי / לומד כך גם ברש"י ולפי"ז מיישב הקושיה / מביא קושית המקום שמואל על דברי הכסף משנה שהמלקות כתוספת לנידוי מגמ' בדף ע' / מבאר שאכן לא היה גירסה זו בגמ' לכסף משנה / מקשה דאין לומר כן ברש"י שהרי רש"י להדיא גרס לה התם / מבאר שיש ב' אופנים בצער השליח / לפי"ז מיישב הקושיה שאכן כאן מדובר בצער חמור לכן יש גם נידוי וגם מלקות / מקשה מהרמב"ם מבאר כאופן ב' בכסף משנה שם

סי' ג' < ביטול גט המחייב עונש 63

יביא דברי רב שהמבטל גט חייב מלקות / יביא את פי רש"י שמבטל את השליח ויש חשש שהשליח יתן / יביא את קושית התוס' אטו ברשיעי עסקינן / יביא פי' התוס' שמייירי לאחר התקנה של ר"ג / יביא ביאור המקנה בשי' רש"י / יביא ביאור הפנ"י בשי' רש"י / יביא את קושית הראשונים על רש"י / ישוב קושיתם ע"פ דברי הפנ"י / ישוב קושיתם ע"פ דברי המקנה / המתקת לשון רש"י ע"פ דברי המקנה

סי' ד' < במחלוקת הפנ"י והמהרש"א במשמעות הל' "רצתה" 66

יביא את דברי הגמ' שפי' המילה "רצתה" שאומרת כן ו"לא רצתה" ששתקה / יביא קושית הת"י שיש לומר "רצתה" - ששתקה "לא רצתה" שאמרה לא / יביא ביאור המהרש"א דלשון "רצתה" אין פי' שתיקה / ביאור הפנ"י שאין לחלק בין הברייתות / יקשה מהו הדוחק בפי' המהרש"א שלכן פליג עליו הפנ"י / יביא קושית הרש"ש על המהרש"א מדף סג' / יבאר שמכח קושית הרש"ש ביאר הפנ"י דלא כהמהרש"א / יבאר את דברי המהרש"א ויסלק קושית הרש"ש

סי' ה' < שי' הר"ן בשכר המשתתף במצווה 69

יביא דברי הגמ' שיש מצוה באיש לקדש אשה דווקא בו ולא בשלוחו / יביא דברי הר"ן שיש לאשה מצווה בגלל הסיוע שלה במצוה / קושית האנשי שם דלא מצינו מקור לדברי הר"ן / הקדמת הסוגיה בסוטה די' לאשה שכר במצות לימוד תורה של בניה / מביא את המבואר בלקו"ש שיש קשר בין הסוגיה בסוטה לבין דברי הר"ן / לפי"ז מיישב שמקור דברי הר"ן הוא מהסוגיה בסוטה / ולפי"ז מסולקת קושית האנשי שם

סי' ו' < "שארית לישראל לא יעשו עולה" 73

יביא את הנפק"מ בגמ' בין אביי לרבא בדלא טרח / יקשה מדוע לא אמרינן נפק"מ אחרת בכשהוחזק שקרן / יביא דברי הר"י ענגל בסוגיה / יקשה אף לפי דבריו / יביא

קושיית הראשונים לגבי הקפה מדוע נקטו דווקא מקרה שאמרו לקטן להקיף / יביא ביאור התוס' דאין הכי נמי / יוסיף ויביא ביאור הראשונים דלא עסקינן ברשיעי / לפי"ז מישב הקושיה מדוע לא הביאו הנפק"מ בכשהוחזק שקרן - דלא עסקינן ברשיעי / יבאר שאף הראשונים שלא ביארו כך במכות אינם חולקים על כלל זה / יוכיח מכ"מ שהמשנה בדיבורו נקרא רשע וכן המוחזק שקרן / יביא שמצינו עוד מקומות דלא עסקינן ברשיעי אף בתור דיונים להלכה ממש / יביא ביאור שבמאי דסיים בו פתח תחילה / יביא את דברי התוס' שלא חוששים להביא את כל הנפק"מ ואין הכי נמי שיכלו להביא נפק"מ זו דהוחזק שקרן / יוכיח את דברי הר"י ענגל בסוגיא מדברי הריטב"א / יבאר את סברות אב"י ורבא לאשורם

סי' ז' < בטעם הנידוי של רב יהודה 85

יביא את המעשה עם רב יהודה וביזוי שליחו / יקשה מה הפי' בדבריו שעשה דבר עדיף בכך שנידה אותו ולא הלקהו / מביא ביאור המהרש"א שנידה משום צער שלוחו ולא משום ענוה / לפי"ז מבאר הכוונה "בעדיף מיניה עבדי ליה" / יקשה סתירה ברש"י מדף יב' / יבאר ע"פ הנ"ל / יביא קושיית התוס' הרא"ש / יבאר הקושיה / יבאר באו"א הפי' ב"דעדיף מיניה וכו'" ולפי"ז יישב הסתירה ברש"י מדף יב'

שער בבא מציעא

סי' ח' < כפילות בבות במשנה 91

יביא קושיית הלחם אבירים באופן חילוק הבבות במשנה / יבאר ע"פ דברי הגמ' בקידושין / יחדד ע"פ תוס' חכמי אנגליה / יבאר ע"פ דיוק ברש"י ולפי"ז חידוש הבבא במשנה / יבאר ע"פ דברי הפנ"י / יבאר ע"פ בנו של הפנ"י / יבאר ע"פ דברי החמדת שלמה

סי' ט' < בהגדרת שי' רבנן "דלא חיישי לשבועת שווא" 94

יביא את דעת רבנן דלא "חיישי לשבועת שווא" / יביא פי' הריצב"ש בשיטה מקובצת / יביא פי' רש"י / יביא הוספת השיטמ"ק על רש"י / יברר טעם הוספה זו / יבאר המעלה שבפי' רש"י / ויוסיף לבאר יסוד מחלוקתם

סי' י < דיוקים בראשונים בסוגיית "ספק מלוה ישנה" 97

יביא דברי אביי ש"ספק מלוה ישנה יש לו עליו" / יביא את קושית התוס' / יביא את ביאור התוס' / יקשה על דברי התוס' / יקדים דברי התוס' בהמשך / יבאר ע"פ הביאור השני את הקושיה / יקשה ע"כ מהנחלת דוד / יבאר בביאור אופנים וימתיק הלשון / יקשה מדברי המהר"י חאגיז והחיד"א / יבאר שביאור הא' יתבאר אע"פ דבריהם / יבאר ע"פ דברי הים של שלמה / יביא ראיה לביאור הא' מדברי התוס' הרא"ש / יקשה ע"כ ויבאר / יקשה מסדר דברי התוס' / יבאר באו"א / יוכיח מדברי הרמב"ן / יוכיח מדברי הר"ן / יקשה מדברי הרשב"א / יבאר ע"פ הנ"ל / יבאר באו"א

סי' י"א < שבועה בשנים אדוקים בטלית. 107

יביא את קושית המהרש"א / יביא מחלוקת התוס' והרמב"ם / יביא את הקושיה הנ"ל גם ברמב"ם / יביא ביאור התומים / יבאר ע"פ דבריו קושית המהרש"א / יבאר עפ"י קושיה נוספת בתומים / ביאור המשך הסוגיה / יקשה מדוע לא ביאר כן המהרש"א / יבאר ע"י שיקשה על הביאור הנ"ל / יבאר שיש לחלוק על סברת התומים עצמו / יבאר שהמהרש"א לא נחית למחלוקת / יבאר ע"פ דברי הנחלת ישראל / יבאר ע"פ דברי המירא דכ"א המשך הגמ' / יבאר פי' רש"י לפי"ז כעין יהוסף

שער שבת

סי' י"ב < קריאת שם הרשות בשבת. 115

יביא מחלוקת עולא ורב אשי בפ"י הלשון רה"י בבריתא / יביא קושית הגרעק"א / יביא ביאור נימוקי הגרי"ב בקושיתו / יביא סברת האמרי צבי בטעם מחלוקת עולא ורב אשי / יביא דברי הדברות משה בסברת מחלוקתם / יביא דברי הריטב"א חדשים בטעם מחלוקתם / לפי האופנים הנ"ל יבאר יסוד מחלוקתם דהגרעק"א ונימוקי הגרי"ב

שער גיטין

סי' י"ג < אופני קיום הגט 121.

יביא דברי רש"י באופן קיום הגט / יביא דברי הרמב"ם באופני קיום הגט / לפי"ז יקשה
על רש"י / יביא ביאור של ר' נחום / דחיית דבריו וביאור בא"א ע"פ דיוק בלשון המשנה
/ יקשה על זה מדברי רש"י בדף ד' / יבאר ע"פ דברי הטיב גיטין / יביא ביאור הדבר יעקב
/ יוכיח דלא כר' נחום / יוכיח הביאור מדברי רש"י בדף ט'

סי' י"ד < הקשר בין ב' הפירושים בטעם יב' שורות בגט 126.

יביא דברי התוס' בטעם כתיבת יב' שורות / יביא הביאור הפנימי מלקו"ש / יקשר בין
הביאור הפנימי לביאור התוס'

סי' ט"ז < נפק"מ בין רבה ורבא בסוגיא ד"בפ"נ ובפ"נ". 128.

יביא דברי רבה ורבא בטעמי קיום הגט / יביא הנפק"מ המובאות בגמ' / יביא קושית
התפארת שמואל מדוע לא הובא נפק"מ אחרת בגמ' / יבאר הקושיה ע"פ דברי התוס'
בסוגיה / יבאר הקושיה ע"פ דברי התוס' בב"ב

סי' ט"ז < ביאור הקשר בין חלקי תוד"ה "אי מההיא". 131.

יביא דברי הגמ' בצורך בשני הלימודים - הברייתא והמשנה / יביא דברי רש"י מאיפה
מדיקים בדיוק / יביא דברי התוס' שדוחים את רש"י / יקשה על הסיגנון של תוס' / יבאר
שקושית התוס' קשורה בנאמר לפני"כ / יבאר שאדרבא לפי רש"י קושיה זו דהתוס' ליתא
ולכן זה מובא בהמשך אחד

שער בבא בתרא

סי' י"ז < בביאור קושיית הגמ' "לפיכך המקום והאבנים של שניהם פשיטא" . . 135.

יביא את פי' רש"י על קושיית הגמ' פשיטא / יביא את ביאור התוס' בקושיה זו / יביא הוכחת התוס' / יביא הוכחת התוס' הרא"ש דלא כהתוס' / ידחה הוכחה זו בדעת התוס' / יבאר שי' רש"י והרא"ש

סי' י"ח < ביאורים בתוס' "ואפילו מיתמי" 140.

יביא פסק התוס' שיתומים קטנים אינו גובה גם בתוך זמן ההלואה / יביא ב' הטעמים לזה / יביא ראית התוס' לרב הונא ושתי דחיות / יקשה על דברי התוס' / יביא ביאור הפורת יוסף / ידחה דבריו / יביא קושיית החת"ס / יבאר הקושיה / יבאר הקושיה הראשונה / יביא הצ"ב בגוף דבריהם / יביא דברי רבינו יונה ויקשה אף לדבריו / ביאור הרבינו יונה והתוס' / ביאור נוסף / המתקת הביאור

סי' י"ט < ביאור המקרה ב"שטרא זייפא" לדעת הרשב"ם 149.

יביא ג' אופנים של הרשב"ם בפי' שטרא זייפא / יביא דברי הרבינו יונה עליו באופן הב' / יביא דברי הדברות משה / יביא דיוק הדברות משה והוכחתו ודברי הר"י קרקושא / ידחה דברי הדברות משה דאין משמע בלשון / יבאר באופן חדש

סי' כ' אמתי פסקינן כרב יוסף לגבי רבה 153.

יביא פסק רב אידי בר אבין / יביא ביאור הרשב"ם בטעם הפסק / יביא קושיית הרשב"ם וביאורה / יביא קושיית התוס' על הרשב"ם ופי' / יקשה כקושיית הרשב"ם על דברי התוס' / יבאר ע"פ דברי התוס' בקידושין / יבאר באו"א

סי' כ"א < בהגדרת "כל דאלים גבר" 157.

יביא ביאור הרשב"ם דהוי חשש שמא ימכור / יביא ביאור פסקי הרי"ד דהוי חשש שמא יחזיק / יקשה מהו יסוד מחלוקתם / יתלה בחקירה אי הוי בירור או סילוק / דחית סברא זו בפסקי הרי"ד / יוכיח כן בפסקי רי"ד / יבאר באו"א

שער כתובות

סי' כ"ב < טעמי תקנת שקדו והמסתעף 163.

יביא דברי הגמ' בטעם תקנת חכמים לנישואין ביום רביעי דייקא / יביא ב' ביאורי הראשונים בטעם תקנת 'שקדו חכמים' / יסביר שלשון הגמ' מתאימה יותר עם פי' הריטב"א / ידקדק מהשקו"ט על תקנה זו כביאור הריטב"א / יביא מחלוקת הראשונים בנידון האם האשה יכולה למחול על התקנה עבורה / יבאר יסוד מחלוקתם ע"פ הנ"ל / ידייק בהבאת הרא"ה ב' תירוצים לקושיותו / יביא אופן חדש ברא"ה / יביא סתירה בדברי הרא"ה ומיישב / יבאר שי' הר"ן / יבא מחלוקת הראשונים אימתי שייכת תקנת שקדו / ינסה להוכיח דהשיטה ישנה לא נודע למי ס"ל כהר"ן / ידחה הניסיון ומיישב קושיותו

סי' כ"ג < ביאור דעת התוס' רי"ד בביאור ספק הגמ' 178.

יביא ספק הגמ' ע"פ רש"י / יקשה לפי"ז על המשך הגמ' / יביא פי' התוס' רי"ד והשיטה להר"ן / יקשה על דבריהם כקושית רש"י / לפי"ז יבאר הטעם שרש"י חולק עליהם / יבאר באו"א בדבריהם דהוי כוונתו של האדם ממש / לפי"ז יבאר הספק שבגמ'

סי' כ"ד < שי' רש"י בטעם סילוק הבעל מנכסי ארוסתו 184.

יביא ביאור רש"י בהנפק"מ בין שיטת אביי לשיטת רבא / יקשה על דברי רש"י / יביא ביאור הפנ"י שמבאר באופן אחר / יקשה מדוע לא נקט רש"י כהנ"ל / יביא ביאור האבני מילואים ברש"י / יביא ביאור העטרת שמואל ברש"י / יבאר באופן אחר ויוכיח כן מלשון רש"י / יבאר לפי"ז מהלך הגמרא / יתרץ קושית התוספות איך מוחל על דבר שלא בא לעולם / יביא על קושית הפנ"י ביאור האהבת ציון / יביא ביאור נוסף

סי' כ"ה < סילוק עם קנין לדעת התוס' רי"ד 192.

יביא דברי הגמרא דל' "דין ודברים אין לי" אינה לשון מתנה / יביא דברי התורי"ד שכ"ה אפי' אם עשה קנין / יקשה דמצינו בבבא בתרא להיפך / יבאר ע"פ חילוק הריטב"א בין לשון סילוק ללשון הודאה / ימתיק עפ"ז דברי התורי"ד שלא חוששים לקנוניא / יבאר באו"א ע"פ חילוק בשעת עשיית הקנין / יבאר באו"א הא דאין חוששים לקנוניא והכרח התורי"ד דכתב לו אחרי הערעור

סי' כ"ז < ישוב לקושיית התוס' שאנץ 197.

יביא ב' הטעמים בגמ' לכך שהבעל לא הסתלק מהנכסים לענין מכירה / יביא ב' אופנים בזה בראשונים / יביא קושיית התוס' שאנץ / יביא את קושיית התוס' השונה מתוס' שאנץ / יבאר קושייתו / יבאר מהיכן הגיע קושייתו / יביא את ביאור המהרש"א בסוגיה / יביא את ביאור הפנ"י והט"ז / יביא את פי' הריטב"א והמהרי"ק / יביא באו"א מהפנ"י / יביא ביאור הרא"ה בסוגיה / מיישב הקושיה הראשונה לפי כל הביאורים / יסייג שלפי ביאור הא' דהמהרש"א אכן צ"ב / יחלק בזה שמשא"כ לפי הבנת התוס' שאנץ א"ש / יביא ביאור נוסף שאכן האשה מוכרת לכתחילה / יבאר לפי"ז הסוגיה / לפי"ז אי"צ בביאורי האחרונים כאן בניסוח המשנה

סי' כ"ז < ביאור מחלוקת הראשונים בזכיית הקטן בעצמו בסילוק האדון . . . 205.

יביא דברי הרשב"א והרמב"ן שקטנים זכו בעצמן / הר"ן הריטב"א ור"ת כתבו בזה טעמא דזכו בו שמים / יקשה מהו יסוד מחלוקתם / יקשה מהו הסברא שקטנים זוכים בעצמם / יביא דברי הרשב"א בגיטין / יביא דברי הרשב"א בקידושין / יבאר שלפי הרשב"א יש כאן דעת אחרת מקנה / יביא ביאור האילת השחר דהוי סילוק וזכיה בעצמו אי"צ יד / ידייק זה גם בלשון / יביא כמה אופני ביאור ברשב"א / יביא את שי' הרא"ה דהוי טעמא גם בגדול משום זכו בו שמים / יוציא סברא כזו מתוך דברי התוס' הרא"ש / ידחה יבאר באו"א דברי התוס' הרא"ש / לכן יבאר באו"א את דברי הרא"ה / לפי"ז הוי דווקא בעבד גדול לרא"ה

שער בבא קמא

סי' כ"ח < בגירסת "וממונך ושמירתן עליך" במשנה 217.

יביא גירסת הרי"ף והרא"ש "וממונך" במשנה / יביא דעת התוס' ועוד ראשונים שיש למחוק הגירסה הזו / יביא ראיות למחוק הגירסא / יביא דברי המקיימים הגירסא / יקשה מדוע יש לגרוס / יקשה על ביאור המקיימים הגירסא / יקשה מהו החילוק בין הרשב"א המאירי / יביא קושיית המנחת שלמה על הרשב"א בע"ב / יביא ביאור הגיליוני שיעורים שמבאר הגירסאות בחקירה הידועה / ותולה זאת גם ברמב"ם ובראב"ד לגבי חיוב שומר בנזקי הבהמה / ידחה דבריו משה טעמים / ביאור הרשימות שיעורים דיש שני הבנות ב"עשאו הכתוב ברשותו" לגבי בור / לפי"ז יבאר מחלוקת רש"י ותוס' בכ"מ לשיטתיהו / יבאר ע"פ דבריו ג' הקושיות הראשונות / ביאור קושיית המנחת שלמה / ידייק זאת מלשון הרשב"א / דחיית הרשימות שיעורים ברש"י מכמה טעמים / יבאר מדוע לא כתב רש"י להדיא לעיל / יוכיח מפי רש"י בדף ו' / לפי"ז יבאר דברי רש"י לגבי אש / יקדים

השי' בבעלות באיסוה"נ / הקשר לעשאו הכתוב ברשותו בחמץ בבור / דעת השפת אמת
 דעשאו הכתוב כממונו בחמץ / יביא הראיות שבאבנ"מ והקצוה"ח שלפי הרמב"ם יש
 בעלות באיסוה"נ / ישליך מזה לנידו"ד / לפי"ז יקשה סתירות ברשב"א והר"ן / יבאר
 הסתירה ברשב"א / יביא אופן ביאור נוסף בר"ן / יביא דעת אדה"ז בבעלות באיסוה"נ
 / יקשה ויבאר דעתו / ישליך מזה לנידו"ד / יביא דברי הצ"ח בפסחים / ידון בדבריו
 ויחלוק / יביא דברי ר' חיים מאוסטראה ויבאר / יסלק קושיות הצ"ח / יראה שהדין נותן
 אחרת ע"פ הנ"ל / הבנה מחודשת לפי"ז בבור ברה"ר / יבאר באו"א מהסמ"ע בדין חפר
 ט' והשלימו ליד / יקשר זה עם כל המהלך / יביא דברי המהרי"ל דיסקין שבבור ברה"ר
 שייך ירושה / יביא ביאור הגידולי שמואל והמנחת שלמה בדבריו / ידחה דבריהם לגמרי
 / יבאר באו"א ע"פ כל הנ"ל ויישב הקושיות / יבאר גירסת וממונך לפי הנימוק"י / אופנים
 נוספים לגרוס ע"פ דברי הפילפולא חריפתא / יבאר כיצד שייך לגרוס באדם "וממונך" /
 יסכם הביאורים בגירסת "וממונך"

סי כ"ט < בפי' הבבא דמיטב הארץ במשנה. 298.

יביא מסקנת הגמ' לפי רבא ברב יהודה / יקשה ע"כ / יקדים מהלך הגמ' בהמשך לרב /
 לפי"ז יבאר הקושיה / יביא דברי המנחת שלמה והאשל אברהם / יקשה עליהם / יבאר
 באו"א / וידייק זאת מלשון הגמ' / לפי"ז מיישב הקושיה הא'

סי ל' < בפי' מחלוקתם של רב ושמואל במבעה. 302.

יביא את דברי הגמ' דילפינן קרן מ"כשהזיק חב המזיק" במשנה / יביא דברי התוס' ורש"י
 שהכוונה למשנה הבאה / יביא דברי רש"י והפנ"י שהמשנה הראשונה אינה מיותרת /
 יביא תפארת שמואל שמפרט החידוש במשנה הראשונה / ביאור הנתיבות חיים שילפינן
 קרן מגוף המשנה / ידחה ע"פ קושית המהר"י כץ / ידחה גם ע"פ דברי המאירי / יוסיף
 לדחות מלשון הגמ' דהוי דוחק גדול / יחלוק על עצם הסברא / ולפי"ז ידגיש ההכרח
 בפי' רש"י ותוס'

סי ל"א < ביאור דברי התוס' בסוגייה דמיטב. 310.

יביא את מחלוקת ר"י ור"ע בגדר מיטב / יביא את קושית התוס' וביאור המהר"ם בקושיה
 / יביא את קושיות המהר"ם שייף על תוס' והביאור שלו ועוד מפרשים / יביא ביאור
 התוס' שאנץ / יקשה מדוע פליגי התוס' / יקשה מה הכריחם לשנות הלשון / יקשה מה
 השתנה למסקנא / ויוסיף להקשות / יקדים דברי הרמב"ן והריטב"א בגיטין / יבאר עפ"י
 כל הקושיות / יבאר מדוע לא ביארו התוס' כהראב"ד והמהרם שיף וכו' / יבאר מדוע לא
 ביארו התוס' - כתוס' שאנץ

שער פסחים

סי' ל"ב > ביאור דברי השאג"א בביטול חמץ מופקד 323.

יביא דברי הגמ' בחמץ שקיבל עליו אחריות / יביא דברי השאג"א שמפרט מקרה של חמץ מופקד / יביא הפסק שלו שאי אפשר לנפקד לבטל החמץ / יביא הצ"ב בדברי השאג"א / יקדים מחלוקת הראשונים בבעלות באיסוה"נ / לפי"ז יבאר שהשאג"א ס"ל שאין בעלות באיסוה"נ / לפי"ז יסלק הקושיה על דבריו / יראה זאת בלשונו / יוכיח זאת גם מסיגנון לשונו בקושיתו

סי' ל"ג > דיון בפירושי מארז"ל "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו" 333.

יביא כמה פי' במאחז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו / יביא הסיפור עם האמוראים במסכתות מו"ק וכתובות / יקשה מסיפור זה על רוב הפי' / יבאר ב' טעמי לכך שביקשו 30 יום לחזור על לימודם / לפי"ז יבאר ביאור חדש לפי כל הפי' בפרטות / יביא דברי התוס' בברכות / יביא קושית הערוך לנר / יבאר דברי הב"ש

שער ביצה

סי' ל"ד > הליכות והנהגות המיוחדות לת"ח 347.

יביא הסיפור בתלמידי ב"ה וב"ש / יביא מסקנת אב"י מסיפור זה / יקשה על דברי אב"י / יבאר ע"פ דברי הגמ' במס' תענית / יבאר ע"פ דברי הגמ' במס' סוכה / יבאר דמעשה שהיה כך היה

סי' ל"ה > בפ"י תיבת "ביחוד" בש"ס 350.

יביא הסוגיה דפת עבה / יביא פי' רש"י ש"ביחוד" - ביני לבינו / יקשה על סדר פי' / יוסיף להקשות סתירה מדברי רש"י בפסחים / יבאר הסדר ברש"י ואת רש"י בפסחים

שער ביאורים בשו"ע אדה"ז

סי' ל"ז < ביאור גדר "מצוה מן המובחר" ו"יותר מן המובחר" 355.

יביא פסק אדה"ז דאין להמתין לטלית / יביא פסק אדה"ז לגבי המהלך בדרך / יביא הוספת אדה"ז ד"נכון שימתין" / עפ"י יקשה סתירה בין פסקי אדה"ז / עוד יקשה מהו הלשון "יותר מן המובחר" / יקדים מהותה של התפילה מלקו"ש / לפי"ז יבאר פסק אדה"ז לגבי תפילה וידייק הלשון / ולפי"ז יובן גם פסק אדה"ז לגבי טלית / וידייק כן גם בלשון

סי' ל"ז < ביאור שי' אדה"ז בגדר הפקר 361.

יביא פסק אדה"ז מה נחשב הפקר / יביא החקירה של הרוג'ובר / יביא המבואר בלקו"ש שאדה"ז ס"ל שהפקר שייך לכל / יפרט שני הוכחות לזה / יפנעח עוד ציון מקור בלקו"ש ויבאר / יקשה מה הכריח את אדה"ז לכך / יביא מחלוקת הראשונים בבעלות באיסוה"נ / יביא דעת אדה"ז דיש בעלות באיסוה"נ / יקשה ויברר דעתו / יביא ביאור כ"ק אד"ש מה"מ / עפ"י יבאר הכרח שי' אדה"ז בגדר הפקר / יבאר שהחולקים יכולים לבאר כב' הצדדים בחקירה / יוכיח זאת מהרשב"א ועוד

סי' ל"ח < הטעם לכך שביטול חמץ משמעותו הפקר לפי דעת אדה"ז 374.

יביא דברי אדה"ז לגבי השבתת חמץ / יביא המבואר בלקו"ש במהות איסור חמץ / יביא המראי מקומות ויפנעחם / לפי"ז יסיק מסקנא / יביא פסיקת אדה"ז כחכמים / יביא פסיקת אדה"ז כר"ש / יקשה לפי"ז סתירה בדברי אדה"ז / יביא ביאור (בדוחק) / יבאר ע"פ פשטות הדברים

שער תורתו של משיח

סי' ל"ט < ביאור הגדר של "נוטל את נשמתו" בגזילה 383.

יביא מלקו"ש דאין שייך "גזילת נשמתו" בפחות משו"פ / יקדים המחלוקת בבעלות באיסוה"נ / יביא דעת אדה"ז דיש בעלות באיסוה"נ / יביא ביאור שי אדה"ז / יביא המבואר בלקו"ש שיש את עצם הבעלות / לפי"ז יקשה סתירה מדוע אין שייך "גזילת נשמתו" בפחות משו"פ / יבאר דהוי בעלות כללית / ימשיך לפי"ז שפחות משו"פ אינו נחשב שימוש / יבאר באו"א דלא מיקרי "נשמתו" בפחות משו"פ דאין לבעלות על מה לחול בפחות משו"פ

סי' מ' < ביאור הדין דשור ישראל שנגח שור של עכו"ם פטור 397.

יביא דברי הרמב"ם דמודה בקנס פטור / יקשה על דבריו / יביא ביאור כ"ק אד"ש מה"מ / יביא לפי"ז ביאור הדין ד"כאשר זמם" דווקא / יביא הדין דשור של ישראל שנגח שור של גוי פטור / יביא את ב' הביאורים בגמ' ע"כ / יקשה דהוא היפך ההגיון / יקשה מהי שייכות הביאור בגמ' לפטור / יקשה מהו החילוק בין זה לגניבה וגזילה / יביא המבואר בלקו"ש בטעם דמצוה להלוות בריבית לגוי / יבאר הקושיה הא' דעל הניזק נגזר מן השמים / יבאר קושיה הב' / יבאר הקושיה הג' / יבאר החילוק בין היזק היהודי להיזק הגוי

סי' מ"א < פעולת האדם במצווה שהיא רשות 405.

יביא דברי הזוהר / יביא ביאור ר' לויק' / יביא ביאור הצ"צ / יביא הדיון בלקו"ש במקורות הנ"ל / יביא הוספת כ"ק אד"ש מה"מ במעלת עשיית דבר שהוא רשות / יקשה שלכאורה אין בזה מעלה כלל / יביא המבואר בלקו"ש במק"א ג' דרגות שנעשות ע"י עבודת האדם / יעיר שהמבואר שם א"ש משא"כ הנ"ל / יבאר ע"פ המעלה ששל מצוות שהם בגדר המקבל (עם ישראל)

סי' מ"ב < הגורם לאי שליטת המצרים על בני" 410.

יביא המבואר בלקו"ש בתועלת שבמכירת יוסף / יקדים המבואר בד"מ ויגש / יביא דברי הזוהר / ויקשה סתירה בין הזוהר לד"מ מה הגורם לאי השליטה / יבאר שאכן זה וזה גורם ויש מעלה בזה שאין בזה / יבאר שאדרכא זו גם הכוונה בד"מ

סי' מ"ג < בטעם נתינת אברהם "כסף מלא" לעפרון 414.

יביא פי' רש"י אשלם כל שויה / יביא המבואר בלקו"ש על דבריו / יביא שאברהם רצה לשלול שייכות לגמרי / יביא ביאור התוס' / יקשה מדוע לא פי' כפי המבואר בשיחה / וכן מדוע הפנ"י לא ביאר כך / יבאר ע"פ ציון בהערה לתוס' / ולפי"ז יוסיף שיש מחלוקת בין רש"י לתוס' האם הבעלות היתה מושלמת / וימשיך בזה למה מגיע הכסף לתשלום או קנין או שלילת שייכות / עפי"ז ביאור הקושיה מדוע לא פי' התוס' והפנ"י כביאור בשיחה

שער חסידות

סי' מ"ד < ביאור נוסח ברכת כהנים ע"פ חסידות 421.

יביא נוסח ברכת כהנים שבסידור / יקשה מדוע מבקשים על חלומות בשעה זו / יקדים ביאור מהותם של החלומות / יוסיף שהם מחברים הפכים / ושהם לא ע"פ סדר השתלשלות / יקדים ביאור מהותה של ברכת כהנים / יביא שהשפעה מגיעה מלמעלה מהשתלשלות / יביא ששהשפעה מגיעה במהירות / עפי"ז יבאר הקשר בין חלומות לברכת כהנים / לפי"ז יבאר מדוע מבקשים ע"כ בשעת הברכה / יוסיף שברכת כהנים יכולה גם לתקן החלום הרע, וגם לקיימו לטובה

סי' מ"ה < ביאור מאמר חז"ל "גדולה עבירה לשמה" ע"פ חסידות 427.

יביא מאמר חז"ל גדולה עבירה לשמה / יביא מסקנת הגמ' דהוי כמצוה שלא לשמה / יקשה שיש פה סתירה מיניה וביה / יביא פי' כ"ק אד"ש במתוך שלא לשמה / עפי"ז ביאור הקושיה כי אכן הולכים אחרי הפנימיות בשני המקרים / יוכיח מסוגיה זו פי' כ"ק אד"ש מה"מ / יוכיח פי' מדברי הרמב"ם

סי' מ"ז < ביאור הטעם לכך שהמכנה שם לחבירו אין לו חלק לעוה"ב 432.

יביא פסק הרמב"ם לגבי עונש המכנה שם לחבירו / יפרט השי' בזה / יקשה מדוע המכנה שם לחבירו מקבל עונש כ"כ חמור / יקדים מהותו של השם ע"פ חסידות / השם הוא חיות האדם / יביא שכך רואים גם אצל אדה"ר / עפי"ז יבאר את חומרת המכנה שם לחבירו / יבאר השייכות בין כינוי שם לעוה"ב

סי' מ"ז < עיקר הנס של פורים ע"פ חסידות 441.

יביא המבואר בסה"מ מלוקט ה' דעיקר נס פורים הוא הגורל / יביא המבואר במלוקט ב' שעיקר הנס הוא נדידת שנת מלכו של עולם / יקשה שישנה סתירה בין המאמרים מהו עיקר הנס / יקדים הדיוק ב"התחלת תוקפו של נס" / עפ"ז יבאר שיש את מהות ועיקר הנס למעלה מהשתלשלות (וזה המבואר במלוקט ה') / וימשיך שיש את עיקר הנס בסדר השתלשלות נדידת שנת המלך (וזה המבואר במלוקט ב') / יוכיח את זה מהניסוח / יראה שכן הוא גם בשינוי ההדגשה בעבודתם של ישראל / יסכם שלושה שלבים בנס

סי' מ"ח < מהו מקור הכח של אברהם בבירור אוה"ע 450.

יביא דברי אדה"ז במעלת הוספת האות של אברהם / יביא את דברי אדה"ז במעלה של מצות מילה והנגרם ממנה / יקשה שלכאורה יוצא שהתוצאה משני הדברים היא אותה תוצאה ומי הגורם / יבאר שאכן שניהם גורמים / מצות מילה זה להסיר את הקליפות והוספת האות זה המשכת החיות בפועל לברר / ידייק זאת גם בלשון אדה"ז

שער גאולה ומשיח

סי' מ"ט < שי' הרמב"ם בהריגת בן כוזיבא 455.

יביא פסק הרמב"ם שמלך המשיח אינו צריך לעשות אות ומופת / יביא קושית הראב"ד מסנהדרין שמוכח דלא כהרמב"ם / יביא ביאור הכסף משנה / יביא ביאור הלחם משנה / יקשה מדוע פליג הכסף משנה על הלחם משנה / יביא ביאור וידחה / יקשה מדוע הלחם משנה פליג על הכסף משנה / יבאר שיש כמה חסרונות בדברי הכסף משנה / יביא גם קושיות הלחם יהודה עליו / יבאר איך ביאור הלחם משנה אינו מוקשה מחמת הנ"ל / יביא דברי הלחם משנה בהלכות תשובה כטעם למחלוקתו / יביא היישוב המבואר בקונטרס תורת בחסידות בדעת הכס"מ / עפ"ז יסלק הקושיות הנ"ל / יקשה על המפרשים שבן כוזיבא נהרג ע"י אוה"ע / יחזק הקושיה שמסתבר שיענש ע"י נחש / יבאר באו"א וידיק במפרשים / יביא ביאור מרכבת המשנה / יבאר החיסרון שבדבריו / יביא דברי היד איתן והרדב"ז וידקדק בדבריו / יביא דברי המגדל עוז / יקשה על דבריו ויבאר / וישאיר צ"ע / סיכום כל החסרונות שבכל הביאורים / יבאר שלכן חלוקים בפ"י / יקשה מדוע כ"ק אד"ש מה"מ לא מזכיר עוון נביא שקר / יבאר וידחה ויבאר / יוסיף להעיר בדברי כ"ק אד"ש מה"מ

שער זיכרון יוסף יצחק

לזכרו של הרב י"י ווילשאנסקי - ר"י ישיבות חח"ל צפת וסניפיה.

מסירת הגט כשאינן הבעל רוצה בגירושין. 479.

יביא את דברי המשנה והגמ' בדיני ביטול שליחות הגט / יביא את פירש"י וקושית וביאור הרשב"א / יבאר במה נחלקו / יביא את היסוד שח"י הנתיבה"מ בדיני שליחות הגט / עפ"ז יבאר ש"י רש"י / ימתיק המבואר ע"פ החקירה הידועה בדין שליחות / יביא דברי ר"ש ביסוד דין השליחות / יוסיף ביאור בזה ע"פ דברי מלא הרועים / עפ"ז יבאר ש"י הרשב"א / יוסיף ביאור בזה ע"פ המבואר בלקו"ש / יביא את קושיית ר"נ בשי" הרשב"א מהא ד"צריך בי עשרה למשלפא" / יבאר שהוא גדר חדש בחלות השליחות וישיב הקושיא / יתלה בזה מחלוקת הרמב"ם והטור / יחלק בזה בשיטת הרשב"א

הוספה

קונטרס "כבר אנוש אתה" 491.

• כתובות •

סימן כ"ב

טעמי תקנת שקדו והמסתעף

יביא דברי הגמ' בטעם תקנת חכמים לנישואין ביום רביעי דייקא / יביא ב' ביאורי הראשונים בטעם תקנת 'שקדו חכמים' / יסביר שלשון הגמ' מתאימה יותר עם פ' הריטב"א / ידקדק מהשקו"ט על תקנה זו כביאור הריטב"א / יביא מחלוקת הראשונים בנידון האם האשה יכולה למחול על התקנה עבודה / יבאר יסוד מחלוקתם ע"פ הנ"ל / ידייק בהבאת הרא"ה ב' תירוצים לקושייתו / יביא אופן חדש ברא"ה / יביא סתירה בדברי הרא"ה ומיישב / יבאר שי' הר"ן / יבא מחלוקת הראשונים אימתי שייכת תקנת שקדו / ינסה להוכיח דהשיטה ישנה לא נודע למי ס"ל כהר"ן / ידחה הניסיון ומיישב קושייתו

א

טעמי תקנת שקדו

איתא בריש מסכתין¹: "בתולה נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי שפעמים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות ביום השני וביום החמישי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין".

ואמרינן בגמ': "אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי לפי ששנינו - "הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה" יכול הגיע זמן באחד בשבת יהא מעלה לה מזונות לכך שנינו בתולה נשאת ליום הרביעי".

(1) כתובות ב, א.

וממשיכה הגמ': "אמר רב יוסף מריה דאברהם . . תלי תניא דמפרש טעמא בדתניא דלא מפרש טעמא".

ולכן מבארת הגמ': "אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד ותינשא באחד בשבת שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין? שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה".

ומביאה הגמ': "ועכשיו ששנינו שקדו אותה ששנינו "הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה" - הגיע זמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות, לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נידה אינו מעלה לה מזונות". תמצית דברי הגמ' היא שלמסקנא: הטעם לכך שבתולה נשאת ליום הרביעי הוא משום תקנת חכמים ששקדו לטובת בנות ישראל - שהבעל יהא טורח בסעודה זו שלשה ימים ורק אז ישאנה.

והנה בטעם תקנה זו של "שקדו חכמים" שהבעל יטרח בסעודה שלשה ימים מצינו בראשונים ב' אופנים:

הריטב"א כתב²: "פירוש ויש בזה תקנת בנות ישראל שלא יעליל עליה בטענת בתולים, שאין אדם טורח בסעודה כל כך בכדי".

וכן כתב גם הרא"ה³: "והאי דקרי ליה תקנת בנות ישראל . . א"נ לפי שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה, ואמטו להכי א' בשבת לא קא חזיא, שאין אדם טורח בסעודה אלא אותה שבת. והיינו דאמרינן לקמן [ג, ב] ומן הסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בג', ולא נהגו בא' בשבת, משום דבעינן שקדו מאי דאפשר, ובג' איכא שני ימים מיהת . . אלא ברביעי כדקתני טעמא, שאם היה לו טענות בתולים היה משכים לב"ד".

טעם נוסף כתב הרא"ה: "והאי דקרי ליה תקנת בנות ישראל, כדי שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמח עמה".

וכן כתב הרמב"ן שהקשה: "ומיהו תמיה לי מילתא אמאי קתני בברייתא על תקנת בנות ישראל, תקנת בני ישראל נמי היא?

וביאר: "ואיכא למימר כדי שלא יטריח בז' ימי המשתה בצרכי המשתה ולא ישמח

(2) ד"ה שקדו חכמים.

(3) ומהדרינן שקדו חכמים.

(4) וכן הביא השיטמ"ק בשם ר' יהונתן, וכן כתב הריב"ש.

עמה לפיכך שקדו על תקנתה שיהא הכל מזומן ויהא שמח עמה ז' הימים, כנ"ל.

ב

ב' הוכחות לפי הריטב"א

ויש לדון בפ' אלו:

דלכאורה יש להוכיח כפי' הא' דהוי משום חשש לעז על האשה ומשום הכי צריך לטרוח כדי שלא יעליל סתם:

דהנה הלשון בגמ' היא: "שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה", ודלא כהלשון בדף ה' ע"א לגבי התקנה באלמנה: "דתניא: מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי? שאם אתה אומר תיבעל בחמישי, למחר משכים לאומנתו והולך לו, שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים, חמישי בשבת וערב שבת ושבת".

ומהניסוח "שיהא טורח בסעודה" בפשטות משמע כפי' הא' שהחשש הוא משום שהבעל יוציא לעז על האשה ועל מנת למנוע חשש זה צריך שהבעל יטרח הרבה (שלושה ימים) בסעודה וזהו דיוק הל' "טורח בסעודה", דאילו לפי' הב' "כדי שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמח עמה", היה אפשרי להתנסח "שיהא מכין סעודתו שלושה ימים" וכהאי גוונא ואין הכרח בהדגשת ענין הטירחא.

ב. הלשון "שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל" יומתק יותר לפי פי' הא': דהנה לשון זו הינה נדירה ביותר כלפי תקנות חכמים אע"פ שישנם ריבוי עצום של תקנות חכמים, ומשמעו בפשטות הוא: הדגשת ענין הזריזות של חכמים בתיקון הדבר⁵.

וא"כ בשלמא לפי' הא' דהוי משום חשש לעז על האשה, א"ש הדגשת החשיבות שבדבר שענין זה שלא יהא קל בעיני אדם מישראל להוציא לעז על אשתו זה דבר חמור מאוד שנוגע לעצם היתר חיי הנישואין של הבעל והאשה, משא"כ לפי' הב' "כדי שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמח עמה", אינו מובן כ"כ מהי הדגשת הענין הזריזות והחשיבות של חכמים בתיקון הדבר?

ואע"פ שגם זה ענין של צרכי הנישואין אך מ"מ אינו דחוף וחשוב כ"כ (כמו הפי' הא')

(5) וכפי שכתב רש"י בנ"ך (ירמיהו פרק ה' פסוק ו'): "שקד - ממחר ומנחם חברו עם ל' שמירה כמו לשקוד על דלתות".

שנוגע לעצם היתר חיי הנישואין ביניהם) ואף במקרה כזה שאינו פנוי כ"כ לשמוח עם אשתו בשבעת ימי המשתה, לאו דוקא בהכרח שיביא הדבר להיפך השלום בית שהרי מ"מ עוסק בצרכי הנישואין, וא"כ מדוע התבטאו כאן בגמ' בל' נדירה זו של "שקדו חכמים".

ג

ב' הוכחות נוספות לפי הריטב"א

ג. לפי הפי' הא' יומתק השקו"ט שבגמ':

דהנה מקשים בגמ': "ותינשא באחד בשבת שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין?" והיינו שהרי מצד טענת בתולים שיש לבעל על אשתו אפשרי גם שינשא בראשון וישכים לבי"ד ביום שני.

וע"כ מבארת הגמ': "שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים, אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה", ולכן אי אפשר שתינשא בראשון כי הבעל עדיין עסוק בהכנת הסעודה בימים אלו.

והנה לפי' הא' דהוי משום חשש לעז על האשה ולכן צריכים שהבעל יטרח בסעודה ג' ימים ישנו קשר מהותי בין השאלה והתשובה:

שבתחילה מקשים שתינשא באחד בשבת שהרי מצד טענת בתולים אפשרי גם שתינשא בראשון? וע"כ מבארים שאע"פ שתיקנו שיהיה הבעל נושא אשתו סמוך לזמן שהבי"ד יושבים על מנת שלא תתקרה דעתו, מ"מ רבנן רוצים לוודא שלא יהיה ח"ו מזה נזק לאשה, ולכן תיקנו שהבעל יטרח בסעודה זו הרבה במשך שלושה ימים וכך לא יעליל עליה סתם, ובעצם הקשר בין הדברים הינו מהותי וברור ששניהם קשורים לגבי עצם היתר חיי הנישואין ושתי התקנות אכן משלימות זו את זו.

ואילו לפי' הב' "כדי שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמח עמה" השקו"ט היא אחרת שמקשים: מדוע תינשא ברביעי משום טענת בתולים הרי משום כך אפשרי גם בראשון? וע"כ מבארים שיש תקנה אחרת לגמרי שהבעל צריך לטרוח ולהכין סעודתו, על מנת שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמוח עם אשתו, וזהו ענין אחר לגמרי שאינו קשור לעצם חיי הנישואין כטענת בתולים משא"כ לפי פי' הא' כנ"ל.

(6) ראה רש"י ד"ה בשני ובחמישי.

ד. פי' הא' הינו הינו מדויק בלשון המשנה "שאם היה לו טענת בתולים" שזהו מקרה חריג כי באמת הבעל טוען את טענתו ברצינות ללא רצון להעליל לחינם כי באמת טרח הרבה, וזהו הדיוק "שאם היה לו" ומקרה כזה שייך רק כאשר יש לנו את תקנת שקדו, שמכריחה את הבעל לטרוח הרבה, ולכן אם לפועל יטען טענת בתולים, יהיה זה רק באמת ע"מ שלא יפסיד סעודתו, משא"כ לפי' הא' היה אפשר לנסח אחרת "ולמחר ישכים לבי"ד וכהאי גוונא".

ובלשון הריטב"א: "ואם תאמר דטעמא דמתניתין משום שקדו דילמא משום ברכה דבר קפרא כדלקמן? ועוד נ"ל דבמתניתין איכא רמיזא קצת מדקתני שאם היה לו טענת בתולים דמשמע אם היתה לו טענת בתולים אמיתית דקים ליה ולא לימא בדדמי, והיינו ודאי כשטרח בסעודה ג' ימים".

ד

מחלוקת הראשונים האם יכולה למחול על תקנת שקדו

והנה מצינו דיון בראשונים האם האשה יכולה למחול על תקנת שקדו:

בדף ג' ע"א איתא: "אמר רב שמואל בר יצחק: לא שנו אלא מתקנת עזרא ואילך, שאין בתי דינין קבועין אלא בשני ובחמישי, אבל קודם תקנת עזרא שבתי דינין קבועין בכל יום, אשה נשאת בכל יום . . . הא בעינן שקדו? דטריח ליה".

וכתב הרא"ה⁷: "דמילתא פשיטא הוא דאיכא לפרוקי דכי אמרינן אשה נישאת בכל יום, היכא דלית' לטעמא [דברכה] כגון דאמרי לא איכפת לן, וה"ה דסגי האי טעמא לשקדו, כלומר דלא בעינן שקדו היכי דתרווייהו אמרי לא איכפת לן".

היינו שבגמ' אמרינן דאשה נשאת בכל יום כשיש בתי דינין קבועין (כקודם תקנת עזרא) אך מקשים שהרי צריך שיטרח שלושה ימים? וע"כ מבארים שמדובר שטרח כבר לפני כן.

ועיין בשיטה מקובצת שהביא מחלוקת ראשונים מתי נאמר היתר זה ד"טריח ליה": "הא כתיבנא לעיל דלשי' רש"י דווקא היכא דליכא תקנת עזרא דאשה נשאת בכל יום, הוא דאמרינן דכי טריח ליה נשאת בכל יום, אבל היכא דאיכא תקנת עזרא דאין האשה

(7) ה', א ד"ה מיהו קשיא לן.

נשאת אלא ביום שלמחרתו ב"ד חיישינן לאיקרורי דעתא, אין האשה נשאת אלא בד', דתקנה קבועה שנו כאן, וכן כתב הריטב"א ז"ל ביבמות כל מדות חכמים כך הם שלא לחלוק בגזרותיהם ותקנותיהם, דאי לא לא קיימי כלל ואם אתה מחלק בהם נתפרדה החבילה ע"כ.

והכי איתא בכמה דוכתי הילכך אם אתה אומר תינשא באחד בשבת היכא דטריח ליה אף הם ינשאו בשאר הימים ולא יחושו לחששא דאיקרורי דעתא ולמדתי כן מיסודו של הרן ז"ל כדכתיבנא לעיל, ולא כוותיה דלדידיה היכא דטריח ליה בכל זמן אשה נשאת בכל יום ואפילו לבתר תקנת עזרא.

עכ"פ בנדו"ד מבאר הרא"ה שבאמת הגמ' יכלה להביא ביאור אחר (שנכון גם לגבי טעם של ברכה באלמנה וגם לגבי שקדו) שמדובר שהיא מוחלת על התקנה שהרי היא לטובתה כנ"ל.

וא"כ נמצינו למדים שלשי' הרא"ה אכן האשה יכולה למחול על התקנה.

אך הריטב"א כתב⁸: "דהא אמרינן אי אי אמר לא איכפת לי בברכה לית לן בה, מה שאין כן בזו שהיא תקנת בנות ישראל ואף על פי שהיא מוחלת אנן לא מחלינן, והיינו דפרקינן דטריח ליה ולא פרקינן כגון דאמרה לא איכפת לי".

כלומר הריטב"א חולק על הרא"ה ומחלק בין הטעם של ברכה באלמנה שאכן הבעל יכול למחול על התקנה של ברכה, משא"כ בתקנת שקדו שהיא לטובת האשה שאע"פ שהיא מוחלת "אנן לא מחלינן" וא"כ אינה יכולה למחול על תקנת שקדו.

וצ"ל מהו יסוד מחלוקתם?

ה

ביאור סברות המחלוקת

ונראה לבאר מחלוקתם:

הריטב"א אזיל לשיטתיה בהבנת תקנת שקדו שהוי משום חשש לעז שמא יוציא על האשה לחינם ומשום כך תיקנו שיטרח השלושה ימים בסעודה.

והנה לפי"ז י"ל שאע"פ שתקנה זו לטובת האשה מ"מ יש לבי"ד גם כן חשיבות עליונה

(8) ג', א ד"ה והא בעינן שקדו וראה הריטב"א המובא בשיטמ"ק.

בדבר כי לפועל הרי נותנים אפשרות לבעל לבוא ולטעון טענת בתולים ולא רוצים שתתקרב דעתו, אך רבנן רוצים ג"כ שלא יוציאו שם רע לחינם על בנות ישראל במקרים שרק נדמה לבעל.

ולכן כותב הריטב"א שאע"פ שהאשה מוחלת "אנן לא מחלינן ליה" כי חשוב לבי"ד למנוע כמה שיותר מקרים כאלה ולכן לא מתחשבים במחילתה.

ויש לקשר זה גם עם דברי הריטב"א ביבמות⁹: "אבל באיסורא החמירו בשל דבריהם יותר דלא חמירי להו לאינשי כאיסורין של תורה". שבעניני איסור דרבנן חכמים החמירו בדבריהם יותר משל תורה! וממילא בענינו שהיו ענין של איסור רבנן החמירו ולא מוחלים על התקנה.

ולפי"ז אכן י"ל (בדוחק) בשי' הרא"ה שכותב שהאשה כן יכולה למחול הרי זה מצד פי' השני "כדי שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמוח עמה", אך אין הכי נמי שמצד טעם הא' הרי לא מחלינן לה.

אלא שדוחק קצת דא"כ היה לרא"ה לכאורה לומר זאת בפירוש.

ולכן י"ל באו"א בשי' הרא"ה: הרי כל התקנה היא לטובת בנות ישראל (בין בבתולה ובין באלמנה) ואם הם מוותרות על כך אז אי"צ בתקנה (אף לפי הטעם של חשש לעז באם האשה אינה רוצה אי"ז מוטל עלינו) ומסתמא יש להם סיבה לכך שהם מוותרות ולכן תועיל מחילתם.

ובאמת נראה מלשון הרא"ה (בסוף דבריו) שמביא אפשריות לכך שאינם רוצות "דוקא תרווייהו דתקנתא דשקדו לתרווייהו איתא בין לבתולה בין לאלמנה, דבתולה דניחא לה דלהוי לי' פנאי למיטרח שפיר דיקרא דידה נמי הוא, דאלמנה נמי ניחא לה בשמחה שלשה ימים, ובאלו שהם ימי בטלה דלית לי' פסידא"¹⁰.

(9) לא, ב ד"ה ע"כ לא קאמר ר"מ.

(10) מה שכתב פה הרא"ה "תרווייהו" הנה לפי ההבנה כעת אין כוונתו אל הבעל והאשה ששניהם יכולים למחול אלא רק האשה היא שמוחלת שהתקנה נתקנה לטובתה ומה שכתב "תרווייהו" דבריו מוסבים על בתולה ואלמנה שבשניהם שייכים סיבות התקנה, או שבשניהם זה לטובתם ממש ואין תקנה זו מעכת חתונתם אלא להיפך כדלקמן הערה 14.

1

דיוק בהבאת הרא"ה את שי' רב אחאי וביאור נוסף, בהמשך להנ"ל

ועוד יש להתאים ב' הפי' ברא"ה עם המשך דבריו שכתב: "ומיהו צ"ע הא דאמרינן לעיל דטריח ליה וקיימ' לן וודאי דאית ליה למטרח לפי כבודה ולפי כבודו דקיימא לן עולה עמו ואינה יורדת עמו דלא סגי' ליה לכונסה בלאו הכי דתקנת חכמים לתקנות בנות ישראל. וכן כתב הרב ר' יוסף הלוי בשם הרב רבי אלפאסי ז"ל.

וכיון דכן כל היכא דלא טרח לא מצי למכנסה וכל היכא דטריח ליה רשאי א"כ מאי האי דפרכינן דבעינן שקדו. ומשנינן דטריח ליה אטו כשנשאת ביום רביעי מי לא בעינן דטריח לי' ותו כיון דבעינן דטריח ליה מאי תקנתא שייך ניהיזי אנן?

היינו שלכאורה צ"ב מה הקשו בגמ' איך נשאת בכל יום והרי צריך להיות שקדו? הרי בלאו הכי אינו יכול להתחתן איתה אם לא טרח בשבילה כי הגאונים כתבו שכופים אותו לטרוח משום דין "דעולה עמו ואינה יורדת"¹¹ וא"כ מהי בכלל התקנה של יום רביעי הרי בלאו הכי צריך לטרוח?

ומבאר בב' אופנים: "ומסתברא דבעלמא דהיינו נשאת ברביעי כי אמר טריח ליה מהימן. אבל כשבא לכנוס בשאר ימים אי חזינן דטריח ליה אין אי לא לא רב אחאי ז"ל. אי נמי אפשר שחכמים הטילו עליו לטרוח ולהכין צרכי סעודתו קודם שישא כדי שיהא פנוי בשמחתו לשמח' ונתנו לו שלש' ימים אלו כדי שיזדמן לו ולפיכך לא קבעו לו זמן נישואין עד יום רביעי".

כלומר ישנם ב' ביאורים: א. כאשר אדם נושא ברביעי ואמר שטרח אז אכן לא יתחקרו אותו ויאמינו לו, אך אדם שרוצה סתם כך לישוא אשה ביום רגיל, חייבים לבדוקו האם טרח באמת.

חכמים רצו לתת לו שלושה ימים מיוחדים שיזדמן לו מה שצריך לחתונה כדי שיהא פנוי בשמחתו, משא"כ מצד דין "עולה עמו ואינה יורדת" אי"צ שלושה ימים מיוחדים.

ונראה להעיר בזה:

דהנה המעיין ישים לב שאי"ז בכדי שהרא"ה מביא ב' ביאורים על הקושייה הנ"ל, אלא הטעם לכך הוא משום שביאורים אלו מתאימים לב' הפי' שהביא לעיל: א'. "שיהא פנוי

(11) ראה דף מח', ב'.

עמה שבעה ימים לשמוח עמה", ב'. "חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה".

ואכן כאן ישנה התאמה בין ב' הביאורים לב' הפי' הנ"ל:

לפי' הב' שהוי משום: "חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה" יש את ביאורו של רב אחאי שביום ד' אם אמר טרחתי מהימן שהרי זה זמן הנישואין הקבוע ולא החמירו עליו לעכב אותו מלישוא עד שיבדקו אם טרח, ואין כאן גם חשש של "איקרורי דעתא", דאם אכן מצא לה טענת בתולים אז למחר יוכל להשכים לבי"ד מיד ובי"ד יבדקו זאת, משא"כ בכל יום שאז יש חשש גדול שיוציא לעז סתם ולכן נצטרך לבדוק שבאמת טרח.

(משא"כ לפי הפי' הב' שאינו ענין חמור כ"כ אלא רק שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמח עימה, אז אין כ"כ סיבה לומר שלא יאמינו לו אם אמר טרחתי ושיצטרכו לבדוק זאת! משא"כ לפי' הא' דהוי משום "חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה" דהוא ענין חמור כנ"ל ולכן על בי"ד לברר זאת אם נעשה בפועל).

ולפי' הא' שהוי משום שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמח עמה הרי אלו הדברים ממש נמצאים בביאור הב': "אפשר שחכמים הטילו עליו לטרוח ולהכין צרכי סעודתו קודם שישא כדי שיהא פנוי בשמחתו לשמח ונתנו לו שלשה ימים אלו כדי שיזדמן לו".

ז

אופן אחר ברא"ה, וישוב הסתירה מדבריו בדף ב' ועצ"ע בדבריו

והנה יש להסתפק בפשט דברי הרא"ה, דעד עכשיו ביארנו שלדעת הרא"ה תלוי זה ברצון האשה בלבד ויכולה היא למחול על התקנה.

אך יתכן שמדבריו משמע גם קצת באו"א ובהקדים:

דהנה כתב הרא"ה (כנ"ל): "דמילתא פשיטא הוא דאיכא לפרוקי דכי אמרינן אשה נישאת בכל יום, היכא דלית' לטעמא [דברכה] כגון דאמרי לא איכפת לך, וה"ה דסגי האי טעמא לשקדו, כלומר דלא בעינן שקדו היכי דתרווייהו אמרי לא איכפת לך.

דווקא תרווייהו דתקנתא דשקדו לתרווייהו איתא בין לבתולה בין לאלמנה, דבתולה דניחא לה דלהוי לי' פנאי למיטרח שפיר דיקרא דידה נמי הוא, דאלמנה נמי ניחא לה בשמחה שלשה ימים, ובאלו שהם ימי בטלה דלית לי' פסידא".

והנה מלשונו שכתב דווקא "תרווייהו" משמע לכאורה שבשביל למחול על תקנת שקדו וכן על ברכה זה תלוי בשניהם גם בבעל וגם באשה.

וא"כ לפי"ז יש כאן שי' חדשה שמצריכה את רצון שניהם למחול על תקנת שקדו. אך לכאורה צ"ל הרי התקנה היא לטובת בנות ישראל כהלשון שקדו חכמים "על תקנת בנות ישראל" וא"כ מה שייך הבעל לזה לעכב?

ובביאור הדברים י"ל: לפי פי' הב' הנ"ל ברא"ה דהוי משום "שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמוח עמה", א"כ י"ל שזהו גם רווח שלו (ותקנה לטובתו) שיהא לו יותר פנאי לשמוח עם אשתו ובכך ירבה שלום ביתו.

ואף לפי הא' דטעם תקנת שקדו הוי משום "חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה", מ"מ הרי זה טוב לבעל שיהיה לו זמן לטרוח ושיהיה לו את כל צרכי הסעודה בשבילו.

וכפי שמוכח מקושיית הרמב"ן הנ"ל: "תמיה לי מילתא אמאי קתני בברייתא על תקנת בנות ישראל, תקנת בני ישראל נמי היא?" - ובפשטות כוונתו: דעצם זה שיהיה לבעל זמן מוגדר לטרוח על מנת להכין סעודה ושהכל יהיה מוכן לחתונה, זה דבר שהוא גם לטובת הבעל ולא רק לטובת האשה.

וא"כ י"ל שאף אם אין האשה רוצה בתקנה הבעל עדיין יכול לעכב ולא תוכל למחול על התקנה, ולכן כתב הרא"ה "דווקא תרוויהו", ודאיתנן להכי י"ל כן אף בפי' הב' דהרא"ה כדי "שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמח עמה" דלכאורה, על שאלת הרמב"ן הנ"ל מדוע תקנת שקדו נקראת תקנת בנות ישראל, מתרץ שזהו לפי "שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמח עמה", וא"כ, היאך אפשר לומר שגם טעם זה הוא קשור לבעל?

די"ל, שאמנם עיקר התקנה לטעם זה הוא בשביל "בנות ישראל", אך ישנה בזה גם לפועל שייכות לבעל, שעכ"פ יוצא מזה גם טובה בשבילו - שיהי' לו זמן מוגדר וקבוע לטרוח לחתונתו, ושיהי' הכל מוכן לו בזמן (ודלא כהמבואר לעיל שטעם זה גופא "שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמח עמה" שייך גם בבעל כי כך יש גם לו עצמו זמן לשמוח עם אשתו וזה מוסיף גם בשמחה שלו (ויש להעיר גם, שהבעל אינו משלם לאשה מזונות בימים האלו של תקנת שקדו וא"כ נמצא שגם הוא מרויח מזה בפועל, וראה להלן), שאין חלק כ"כ לבאר כך, כיון שהרמב"ן מביא זאת כיישוב לשאלתו, כנ"ל¹²).

(12) אמנם או"ל גם באו"א שאמנם לפי הרמב"ן סברא זו ("שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה לשמוח עמה") נאמרה רק על האשה, ולבעל אין תוספת שמחה מזה, אך לפי הרא"ה או"ל שכשם שיש שמחה לאשה בכך שיהא בעלה פנוי בשבעת ימי המשתה לשמוח עימה, כן יש לומר בבעל שגם לו יש שמחה בכך שיש לו זמן שיכול לשמוח עם אשתו ואינו צריך לטרוח בעניני שמחת הנישואין אחרי החתונה, וכפי שכתב הרשב"א (הובא לקמן בפנים): "ואיהו נמי ניחא ליה כדי שיהיה שמח עמה".

אך הנה מצינו בזה סתירה מלשון הרא"ה בדף ב' ע"א שכתב¹³: "ובמתני' לא תנן אלא טעמא דבתולה דקביע. ולא טעמא דאלמנה. דאמר' עלה בגמרא דהוי משום ברכה או משום שקדו דלא קביעי טעמא. דאי אדם בטל ליכא משום שקדו. ואי אמר לא איכפת ליה. ליכא נמי משום ברכה כדמוכח בגמרא. והיינו נמי דלא תני טעמא דברכה בבתולה. ולא טעמא דשקדו משום דלא פסיקא ליה דאי טריח ליה ליכא משום שקדו כדאיתא בגמרא".

והנה מלשונו שכתב: "ואי אמר לא איכפת ליה, ליכא נמי משום ברכה כדמוכח בגמרא" משמע שאפילו רק הבעל לבדו יכול למחול, וכאן אצלינו כתב "היכא דלית' לטעמא [דברכה] כגון דאמר' לא איכפת לך" בלשון רבים ומשמע דתלוי זה בשניהם וא"כ זו סתירה בדברי הרא"ה?

ובדוחק י"ל, שבדף ב' מדבר על פשטות דברי הגמרא ומצד דין הברכה שנאמרה ביום החמישי, שבנוגע לברכה אכן יש סברא שיכול למחול לבדו (אך אי"ז משום תקנת שקדו שעל כך שניהם צריכים למחול) דהנה איתא שם בגמרא: "הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם", ופרש"י: "פרו ורבו ומלאו את הארץ", ופסוק זה כידוע הינו ציווי על הגבר ולא על האשה¹⁴, וא"כ פשיטא שיכול הוא למחול על זה לבדו.

וכן מוכח גם לכאורה מדברי רש"י בקושיית הגמ' שם: "טעמא משום ברכה" ופי' רש"י שם: "אבל מאן דלא קפיד אברכה משום איקרורי דעתא לא חיישינן משום האי פורתא", ומפשטות לשונו "מאן דלא קפיד" משמע שהבעל הוא זה שיכול שלא להקפיד ואינו חפץ בברכה שתבוא לו מכך שתנשא לו ביום הרביעי ותיבעל לו בחמישי שנאמר בו ברכה.

ובדף ה' הרא"ה מוסיף חידוש מדיליה על דברי הגמ' שרק שניהם יוכלו למחול ביחד ובלשונו: "כגון דאמר' לא איכפת לך" שהרי מה ששנינו "בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים" אי"ז קשור לפסוק של פרו ורבו אלא לפסוק אחר וכפי שרשי מביא שם, וא"כ י"ל ששניהם שייכים בברכה ויכולים לעכב¹⁵.

(13) בד"ה בתולה נשאת.

(14) ראה ר"ן ריש פרק האיש מקדש.

(15) אלא שבאמת לפי ההבנה הזו בדברי הרא"ה שגם הבעל וגם האשה יכולים למחול אי"מ הרי הראה נתן כבר שני טעמים לכך ששקדו הינה תקנה לטובת בנות ישראל משום חזקה אין איש וכו' ומשום שיהא פנוי בשבעת ימי המשתה וכו' וא"כ מה בא להוסיף בדבריו הללו: "דווקא תרווייהו דתקנתא דשקדו לתרווייהו איתא בין לבתולה בין לאלמנה, דבתולה דניחא לה דלהוי לי' פנאי למיטרח שפיר דיקרא דידה נמי הוא, דאלמנה נמי ניחא לה בשמחה שלשה ימים, ובאלו שהם ימי בטלה דלית לי' פסידא", שנראה מדבריו שבא לבאר שגם הבנות שייכות בתקנה הרי זה פשיטא לן מכח ההסברים הנ"ל בבתולה? ואדרבא מדוע לא הזכיר ההסברים הנ"ל בתור טעם לכך שבתולה שייכת בתקנה? ואולי י"ל: שהרא"ה בא לדחות סברא חיצונית אליה לא התייחס עד עכשיו

ומ"מ לשונות הרא"ה הינם קשים קצת אע"פ דברינו ועצ"ע בזה.

ח

ביאור שי' הר"ן

ונחזור לאפשרות של מחילת התקנה דהנה מצינו עוד כמה שי' בזה:

דהנה השיטמ"ק כתב¹⁶: דלא אמרינן אי אפשי בתקנת חכמים להוציא ממון, ולכן אין יכולה לומר אי אפשי בתקנת שקדו לחייבו מזונות.

והרשב"א כתב¹⁷: "ומסתברא דאפילו מחלה היא על תקנתה זו ואמרה אי אפשי בתקנת חכמים זו אינו מעלה לה, משום דאע"ג דעיקר תקנתא משום תקנתה נתקנה וכדמשמע מדאמרינן שקדו על תקנת בנות ישראל, מ"מ כיון שנתקנה נתקנה, ואיהו נמי ניחא ליה כדי שיהיה שמח עמה, ועוד שמשיאתו שם רע בין שכיניו".

היינו שלפי הרשב"א ישנם ג' טעמים מדוע אין האשה יכולה למחול על תקנת שקדו. א. כיון שנתקנה נתקנה וכך ראוי לנהוג תמיד ואין לחלק כאשר הטעם לא שייך. ב. אחרי הכל גם לבעל זה נוח כדי שיהיה שמח עמה. ג. מוציאה עליו שם רע בין שכיניו שכולם טורחים ומכינים סעודה והוא לא (ונראה בכך קמצן או עני וכו').

שנכון אמנם שהבתולה מרויחה מתקנה זו כנ"ל ב' הטעמים אבל סוף סוף לפועל הרי זה מעכב את החתונה שלה ולולי התקנה הזו היתה מתחתנת כבר וע"כ בא לומר שוודאי היא רוצה בתקנה זו משום שזהו "דניחא לה דלהוי לי' פנאי למיטרח שפיר דיקרא דידה נמי הוא" כלומר היא ממש רוצה בזה בשביל החתונה עצמה ואי"ז עיכוב כלל כי זה מצרכי החתונה עצמה ממש! ונמצא שאי"ז עיכוב כלל ואדרבא אם לא יהיו ימים אלו הרי זה יפחית ב"יקרא דידה" ולכן "ניחא לה". משא"כ מצד זה שיהיה לה רווחים אחרים בעתיד כפי ב' הטעמים הנ"ל שהם טעמים שקשורים לאחר החתונה שלא יעליל עליה או שישמח עימה שבעה ימים הרי סוף סוף יש פה עיכוב מסוים ולכן הוסיף הרא"ה את דברים אלו כדי לסלק סברא זו לגמרי ולהוכיח שממש ניחא לה. ועד"ז נבאר באלמנה שלכאורה סתם מעכבים אותה ואולי מפסידה מזה משהו או לפחות זמן וע"כ כותב: "דאלמנה נמי ניחא לה בשמחה שלשה ימים, ובאלו שהם ימי בטלה דלית לי' פסידא", שבא להדגיש את זה שוודאי ניחא ליה לאלמנה בזה.

ומ"מ למרות כל הנ"ל מכח קושיה זו והקושיות שבפנים הבאתי הנהגה אחרת בדברי הרא"ה שרק האשה היא זו שמוחלת (ראה לעיל באות ו'), והכוונה בלשונו "תרוויחו" הינו לבתולה ואלמנה וכפי שמפרש אח"כ להדיא (אם כי אף זה אינו חלק בדברי הרא"ה).

(16) בב"ק דף ז' ע"ב.

(17) דף ב' ע"א ד"ה ועכשיו ששנינו שקדו.

והנה הר"ן כתב¹⁸: "דאי לא קפדי ארוס וארוסה בסעודה מותר לכנוס באחד בשבת". ובפשטות נראה שהר"ן לא לומד לא כהריטב"א שלפי הנ"ל תליא בבי"ד ואף לא תועיל כאן הסכמתו של הבעל לבד אלא לומד כהאופן בביאור בדברי הרא"ה, שתליא בקפידת שניהם, כיון שמוכח שלא לומד כהריטב"א, שתליא בבי"ד ("אנן לא מחלינן ליה"), ולא תועיל הסכמתו של הבעל.

ולתוספת חידוד בדבריו (בשייכות הבעל בתקנה) ניתן לבאר בג' אופנים: א. כהשיטמ"ק, שכאשר יש חיוב ממון אי אפשר לבטל את התקנה. ב. כאופן הב' ברשב"א, שאף לבעל נוח בדבר זה שיהא שמח עמה. ג. כאופן הג' ברשב"א, שגורמת לו ללעז בפני שכיניו, ולכן לפי ג' טעמים אלו תליא בקפידתו של הבעל דוקא ללא שום קשר לאשה.

ט

מחלוקת הראשונים מתי התקנה וקושית השיטה לא נודע למי

והנה יש להעיר גם בעצם תקנת שקדו דמצינו שישנה מחלוקת בראשונים מתי בדיוק הייתה התקנה של שקדו:

ובשיטמ"ק כתב: "הא כתיבנא לעיל דלשי' רש"י דווקא היכא דליכא תקנת עזרא דאשה נשאת בכל יום, הוא דאמרינן דכי טריח ליה נשאת בכל יום, אבל היכא דאיכא תקנת עזרא דאין האשה נשאת אלא ביום שלמחרתו ב"ד חיישינן לאיקרורי דעתא, אין האשה נשאת אלא בד', דתקנה קבועה שנו כאן, וכן כתב הריטב"א ז"ל ביבמות כל מדות חכמים כך הם שלא לחלוק בגזרותיהם ותקנותיהם, דאי לא לא קיימי כלל ואם אתה מחלק בהם נתפרדה החבילה ע"כ.

והכי איתא בכמה דוכתי הילכך אם אתה אומר תינשא באחד בשבת היכא דטריח ליה אף הם ינשאו בשאר הימים ולא יחושו לחששא דאיקרורי דעתא ולמדתי כן מיסודו של הרן ז"ל כדכתיבנא לעיל, ולא כוונתיה דלדידיה היכא דטריח ליה בכל זמן אשה נשאת בכל יום ואפילו לבתר תקנת עזרא".

וא"כ נמצא שלדעת השיטמ"ק נאמרה התקנה אך ורק לפני תקנת עזרא אך לאחר

(18) במתניתין.

תקנת עזרא אין תקנה זו של שקדו מבטלת את חבירתה ולכן לא יוכל לישוא אלא ברביעי, אך לדעת הר"ן אכן אף לאחר תקנת עזרא כאשר טרח אכן יכול לישוא אישה בכל יום.

והנה נראה להוכיח מדברי ה'שיטה לא נודע למי' שס"ל כדעת השיטמ"ק שרק לפני תקנת עזרא ישנה אפשרות זו לישוא אישה בכל יום כאשר טרח:

דהנה כתב השיטה ישנה לא נודע למי¹⁹: "ויכול לכונסה אף באחד בשבת וכי תימא לעיל מיניה אמאי אמרינן דהגיע זמן באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות דמשמע אפילו היכא דטרח ואמאי והא יכול לכונסה?

ויש לומר דהא איכא בין אחד לרביעי בשבת דבאחד בשבת נהי דאי טרח יכול לכונסה ויעלה לה מזונות אבל היכא דלא טרח אין אנו יכולין לכופו שיכנוס משום תקנת שקדו ואין מעלה לה מזונות אבל ברביעי בשבת כיון דהוה מצי טרח דאיכא ג' ימים רצופים אף על פי דלא טרח נמי מעלה לה מזונות".

היינו שאכן צ"ב: לפי הגמ' כאן שאומרת שכאשר הבעל טורח יכול לישוא אישה גם באחד בשבת מדוע אמרינן "הגיע זמן באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות", והטעם לכך הוא כי אינו יכול לכונסה עד רביעי הרי בפועל אם יטרח לפני יוכל לישוא אותה גם בראשון, וא"כ הוא צריך לעלות לה מזונות כי הוא עיכב אותה בכך שלא טרח ומצד הזמן היה אפשרות כבאר להתחתן והוא המעכב ועליו לשלם המזונות לאשה כבר מיום ראשון ולא מיום רביעי?

ומבאר: שאכן ישנם מצבים כאלה שלא הספיק לטרוח בפועל לפני שבת ולכן באמת אי אפשר לכופו שיתחתן בפועל כי יש את תקנת שקדו שלושה ימים משא"כ ברביעי שאז זהו זמן התקנה לטרוח אם לא טרח הרי הוא זה שעכב הנישואין בפועל ולא עשה את תקנת חכמים, והוא צריך לשלם על המזונות רק מיום רביעי ואילך.

ר

ניסיון להוכיח דס"ל כהר"ן, ויישוב קושייתו

והנה לכאורה אפשר להוכיח מקושייתו שהבין כדעת הר"ן שגם לאחר תקנת עזרא שייכת תקנת שקדו:

(19) הובא בשיטמ"ק ד"ה דטריח ליה.

דהנה אם ס"ל כדעת השיטמ"ק שרק לפני תקנת עזרא שייכת תקנת שקדו אם כן מה קושייתו מדוע הבעל לא צריך לשלם מזונות באחד בשבת הרי יכול לטרוח מלפני שבת ויוכל לישוא אשה גם בראשון הרי כל זה הי נכון רק לפני תקנת עזרא אך לאחר תקנת עזרא הרי זה כלל לא שייך אף אם טרח וחייב לישוא ברביעי ואם כן זהו מה ששנינו: "הגיע זמן באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות", דמייירי לאחר תקנת עזרא ולכן אינו מעלה לה מזונות אלא מיום רביעי ואילך שאז באמת יכל לכנוס והיות שהוא מעכב אותה הרי הוא צריך לשלם לה מזונות?

אלא נצטרך לומר שהשיטה ישנה לא נודע למי ס"ל כהר"ן שתקנה זו הינה תקנת מוחלטת בכל הזמנים גם לאחר תקנת עזרא ולפי"ז באמת אי"מ מדוע אינו משלם לה מזונות מיום ראשון הרי יכל לטרוח כבר לפני שבת ולישוא אשה בראשון וא"כ הרי הוא מעכב?

וע"כ ביאר כנ"ל שאכן ישנם מצבים כאלה שלא הספיק לטרוח בפועל לפני שבת ולכן באמת אי אפשר לכופו שיטרח מוקדם ויתחתן מוקדם.

ומ"מ אף אם נאמר שרצה לומר ביאור זה לכל הדיעות ואף לשיטמ"ק ויתכן שאף הוא ס"ל כשיטמ"ק ולא ס"ל ביאור הנ"ל כי יתכן שאולי הלכה זו דשקדו הייתה מלפני תקנת עזרא (ואולי אפילו תקנת אנשי כנסת הגדולה שהיו בזמן עזרא ואף קצת לפניו).

מ"מ נראה לענ"ד ליישב קושייתו כנ"ל ע"פ דעת השיטמ"ק שרק לפני תקנת עזרא היה אפשר לינשא בכל יום כאשר טרח, משא"כ לבתר תקנת עזרא שרק ברביעי אפשר לכנוס וזהו מה ששנינו "הגיע זמן באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות" כי אכן אינו יכול לכנוס לאחר תקנת עזרא וא"כ אין הוא המעכב אלא חכמים! ולכן אינו צריך לשלם לה מזונות.